

De

NUMMER 21 /// JAARGANG 89 /// 11 JULI 2014

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

**Begin maar alvast,
Ik ben zo terug**

**Samen zingen
in de hemel**

***Bidden voor
de doden***

‘Eens komt de grote zomer’

Verlangen naar Gods nieuwe wereld

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, drs. Janneke Burger-Niemeijer,
drs. Matthijs Haak, drs. Peter Hommes,
drs. Erik Koning.

Brede redactie kernredactie plus dr. Ad de Bruijne,
dr. Rob van Houwelingen, dr. Hans Schaeffer,
Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie, Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat met (abonnementen)administratie te maken heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie | www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

Het abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Coverfoto: Sander van der Wel, Flickr

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

www.facebook.com/dereformatie

UTOPIA

TEKST: HELEEN SYTSMA, EINDREDACTEUR ///

Iedere werkdag zendt SBS6 de realityserie Utopia uit. Ik kan er niet over meepraten want ik heb nog nooit een aflevering gezien, maar het stramien is wel bijzonder: vijftien mensen zeggen hun huidige leven vaarwel en bouwen een jaar lang mee aan een compleet nieuw bestaan. De bewonersgroep wisselt. Alles draait om de vraag of er een beter leven mogelijk is als je helemaal zelf kunt bepalen hoe dat eruit ziet. Ik was eigenlijk wel nieuwsgierig of er ook een spirituele component aan het verhaal zit. Met andere woorden: of het betere leven waar naar gestreefd wordt verder reikt en in andere dingen gezocht wordt dan alleen het aardse. Tussen de regels door is daar af en toe wel iets van te bespeuren op de website en de Facebookpagina van het programma. Op een soort verlanglijstje staan naast dingen als een zwembad, geld (veel geld), een voetbalveld, kakkerlakken(?), altijd uitslapen en elke dag feesten ook duurzaamheid en gelijkheid. En vorige maand mocht de eerwaarde Losang Gendun langskomen in Utopia, een

boeddhistische monnik. De lezing die hij hield is terug te zien via utopiatv.nl onder video's. In het boeddhisme draait alles om het Achtvoudige Pad, de weg waarlangs verlangens die ontevredenheid en lijden veroorzaken overwonnen worden. Met andere woorden, de weg naar een beter bestaan.

Dat verlangen naar een wereld die het hier en nu overstijgt is universeel, het antwoord van de Bijbel uniek: Jezus, de weg, de waarheid, het leven. Hij *schenkt* het nieuwe leven, waarvan het begin er al is en dat alleen maar mooier wordt, ja, volmaakt. Utopia is een mooie aanleiding om eens na te denken over wat jij, Jezus en Utopia met elkaar te maken hebben en om daarvan te getuigen.

IN DIT NUMMER

436

HET MOOISTE MOET NOG KOMEN

Er zijn veel redenen om de toekomst met Christus bovenaan op ons verlanglijstje te zetten. Sieds de Jong schrijft: 'Ik word naar twee kanten getrokken: ik hou van dit leven én ik verlang naar de toekomst met Christus. Maar wat ik moet kiezen, weet ik wel.'

448

OPEN HEMEL

Weinig kunstwerken beelden Gods nieuwe wereld uit, maar het verlangen naar de hemel krijgt wel vorm in beeld en woord. Beeldend kunstenaar Jan Pieter Gootjes maakte al meer dan twintig Jakobsladders. Ria Borkent schreef er het gedicht 'Hemelsteen' bij.

458

DE KRACHT VAN WATER

De ark redde een achttal mensen van de wereldwijde watervloed. Petrus vergelijkt de zondvloed met de doop, die symbool staat voor de dood, maar ook voor het schoonwassen van de zonde en een eeuwig leven. Door Christus, het levende water.

EN VERDER

439, 446 EN 463: SAMEN ZINGEN IN DE HEMEL /// 440 BEGIN MAAR ALVAST, IK BEN ZO TERUG ///

444 LANGZAME HAAST /// 450 UITZIEN NAAR DE TUINSTAD /// 452 ZINGEND ONDERWEG NAAR

GODS GROTE TOEKOMST /// 456 WANDELEN MET GOD BIDDEN VOOR DE DODEN /// 460 DE HEMEL

BESTAAT ECHT /// 464 MEEDENKEN MET DE REFORMATIE /// 464 UIT DE KERKEN

DE THEMABIJDAGEN IN DIT NUMMER VERSCHIJNEN OOK IN *OPBOUW*.

Het mooiste moet nog komen

TEKST: SIEDS DE JONG, PREDIKANT TE ASSEN-KLOOSTERVEEN /// FOTO MIKHAIL EVSTAFIEV / CC BY 3.0

Ik geniet meestal van mijn werk. Ik heb een lieve vrouw en kinderen. Ik hoop in december opa te worden. En ik heb heel veel zin in onze vakantie naar Noorwegen. Hoezo verlangen naar de toekomst met Christus? Het is helemaal niet gek als je zo denkt. Het zou pas raar zijn als je níet zou genieten van zulke zaken, zaken die God zelf bedacht heeft. Maar er is meer. Er zijn veel redenen om de toekomst met Christus bovenaan ons verlanglijstje te zetten.

Per week doen in ons land 24 vrouwen aangifte van verkrachting. Eén op de twintig vrouwen in Europa is verkracht (negen miljoen slachtoffers). Een derde van alle Europese vrouwen is vanaf de leeftijd van vijftien

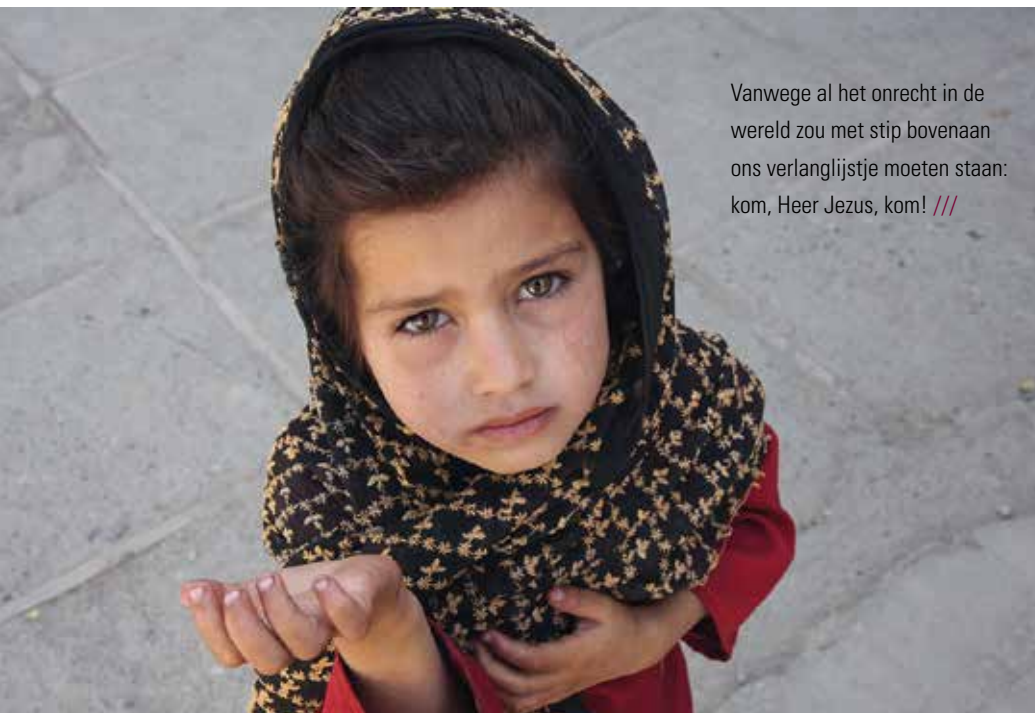
jaar weleens het slachtoffer geweest van lichamelijk of seksueel geweld.

Er zijn wereldwijd ongeveer 1,2 miljard mensen die in absolute armoede leven. Zij beschikken niet over basisbehoeften zoals schoon drinkwater, onderdak,

voeding en onderwijs. Elke zes seconden sterft een jong kind aan ondervoeding, elke minuut elf kinderen, elk uur zeshonderd kinderen, elke dag 15.000 kinderen, elk jaar 5,6 miljoen kinderen. Wereldwijd worden dagelijks gemiddeld 115.000 ongeboren kindjes gedood; dat is jaarlijks 42 miljoen. Eén op de vijf zwangerschappen in de wereld eindigt in een abortus. In Europa is abortus de grootste doodsoorzaak.

Elk jaar zijn wereldwijd ongeveer 490.000 mensen het slachtoffer van moord. Dat is een veelvoud van het aantal dodelijke slachtoffers van oorlogen, terreuraanslagen en andere gewapende conflicten.

De vervolging van christenen in met name de islamitische wereld is nog nooit zo erg geweest als nu. Er worden op dit moment over de hele wereld tussen de 200 en 300 miljoen christenen vervolgd vanwege hun geloof in Jezus Christus. Er is een schrikbarende toename te constateren van moordpartijen, verbanningen, huisonteigeningen, land-

Vanwege al het onrecht in de wereld zou met stip bovenaan ons verlanglijstje moeten staan: kom, Heer Jezus, kom! ///

rovingen, brandstichtingen, afpersingen en verkrachtingen.

In Nederland vinden tussen de 35.000 en de 37.000 echtscheidingen per jaar plaats. Eén op de zes kinderen onder de 21 jaar maakt een scheiding van zijn of haar ouders mee.

Zelfdoding is één van de belangrijkste drie doodsoorzaken in de leeftijdsgroep 15-44 jaar. Wereldwijd doden jaarlijks bijna 1 miljoen mensen zichzelf: meer dan het aantal dat sterft door moorden en oorlog samen. Tussen de 10 en 20 miljoen mensen doen een zelfmoordpoging.

Ook in ons land is het aantal zelfdodingen de afgelopen vijf jaar sterk toegenomen. In 2008 maakten 1.353 mensen een eind aan hun leven, in 2014 waren dat er 1.753: een stijging van dertig procent.

Zulke cijfers doen je beseffen dat er veel meer is dan jouw al dan niet gelukkige leventje en dat er op deze aarde heel veel onrecht is en geweldig geleden wordt. Alleen Christus kan daar een einde aan maken. 'Door Christus worden wij rechtvaardig en heilig en door Hem worden wij verlost' (1 Kor. 1:30). Alleen al om deze reden zou met stip bovenaan ons verlanglijstje moeten staan: kom, Heer Jezus, kom!

Unfair Wij zijn geschapen om God te loven en te prijzen. De Westminster Confessie opent met de vraag: 'Wat is het doel van God met de mens?' Het antwoord: 'Om God de glorie te geven en zich in Hem te verheugen voor eeuwig.' God is degene van wie ik voor mijn leven volkomen afhankelijk ben. 'In Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij' (Hand. 17:28). Zonder zijn Zoon raak ik meteen

reddeloos verloren. 'Wij weten: er is één God, de Vader, uit wie alles is ontstaan en voor wie wij zijn bestemd, en één Heer, Jezus Christus, door wie alles bestaat en door wie wij leven' (1 Kor. 8:6).

Dat weten we, dat geloven we en als we erover nadenken, beseffen we het ook best. Toch vertaalt het zich vaak maar weinig in adequate en hartelijke aanbidding en lofprijzing. God krijgt ook van ons vaak slechts mondjesmaat de lof die Hem toekomt. Sporthelden, kampioenen en andere helden kunnen bij ons vaak op een enthousiaster onthaal rekenen dan God, en dat is zo unfair. Daarmee wordt God zo'n onrecht gedaan!

Ook daarom is het goed dat de toekomst met Christus zo snel mogelijk komt. Om onze God en zijn Zoon niet langer tekort te doen en om zo getransformeerd te worden dat wij Hun vanuit ons hart en zonder grens eindelijk schenken waar Zij recht op hebben en waar wij voor gemaakt zijn: lof en aanbidding (Heidelbergse Catechismus, zondag 3).

Rehabilitatie Net als Job krijgen mensen op de meeste waaromvragen in hun leven geen antwoord.

Waarom gebeurt dat in haar leven? Waarom liet God hem dat overkomen? Waarom die omslachtige weg voordat de volmaakte wereld gerealiseerd kan worden? Waarom die oneerlijke, ongelijke behandeling? Je kunt daarover piekeren en blijven piekeren. Steeds komen de vragen opnieuw boven en willen ze een antwoord.

Omdat we er toch niet uitkomen, vinden

we soms een soort modus die ons tot een stille berusting brengt. Maar als ik straks voor God sta, hoor ik het antwoord wel. En ik vertrouw erop dat Hij en zijn antwoord goed zijn.

Dit geeft aan dat moment van straks iets moois: de 'rehabilitatie' van God voor het front van miljoenen beschuldigende vingers en verwijtende woorden. De definitieve verdwijning van alle waaromvragen. Echt iets om naar uit te kijken.

Helemaal jezelf zijn Dirk leerde op jonge leeftijd om stokstijf te staan als zijn vader dronken thuiskwam. Zo voorkwam hij dat hij geslagen werd. Nu, dertig jaar later, doet hij dit nog steeds. Niet wanneer zijn vader thuiskomt (die is allang dood), maar wanneer zijn vrouw boos is. Dirk vindt dit heel vervelend, want eigenlijk is hij een speelse, open man.

Wat je bij Dirk ziet, zie je in meer of mindere mate bij ieder mens gebeuren. Niemand is hier helemaal zichzelf. Er zijn zo veel kleine en grote vergroeiingen en scheefftrekkingen, als gevolg

van ouders die zeiden:

'we houden van je als...', gevoelens die altijd onderdrukt zijn, de enge kerk waar je in groot geworden bent, de angst die je is aangepraat en die je weerhoudt om dingen te doen, de plek

die je inneemt in de maatschappij, de kwaliteit van je huwelijk of dat van je ouders, die aanranding, dat ongeluk, die handicap...

Niemand is echt zichzelf. Wat zal het daarom geweldig zijn om in een wereld te leven waar dat wel het geval is. Waar het zo veilig is dat iedereen hélemaal zichzelf is. Nog even geduld: Hij komt eraan.

'Er is op deze aarde heel

veel onrecht en leed;

alleen Christus kan daar

een einde aan maken'

'God krijgt ook van

ons vaak slechts

mondjesmaat de lof die

Hem toekomt'

>>>

Begraven gaven

God, diep in mij staan krachten en gedachten op,
Maar al te ver nog van mijn hoofd en handen.
Mijn golven, in de verte hoog en in galop,
Zij moeten steeds zo kalm en kabbelend stranden.

'k Lach naar mijn scheppingen door 'n sluier tranen heen,
Voel achter mijn begin het nooit-begonnen -,
Steeds duikt mijn denken weg, blijft voor zich zelf alleen
Als 't zwart-omhangen schoon van jonge nonnen.

Er staat in mij een leger van gedichten klaar,
Maar nooit nog kon die drom naar buiten dringen.
Ik voel mij zwanger zijn van veel meer dan ik baar.
Mijn hart kent psalmen die ik nooit zal zingen.

Ik ben muziek waarvan ik zelf de maat niet ken.
Ik ben een rust die steeds zichzelf komt storen.
Ik haal mij zelf niet in. Ik ben méér dan ik ben.
Er ging een paradijs in mij verloren.

Mijn grootste schat blijft in mijn akkerland,
Als ik bevreesd mijn spaargeld zit te tellen.
Maar straks neemt Gij mij lachend bij de hand,
Omdat Gij mij aan mij wilt voor gaan stellen.

Okke Jager, uit: *Worden als een kind*, 1954

boven gaat, opdat u zult volstromen met Gods volkomenheid' (Ef. 3:18-19). Echt iets om naar uit te zien.

Zondeloos Om nog een andere reden zijn we allemaal verknipte personen: zonde oefent een enorm misvormende werking op ons leven uit. Denk aan frauderende managers, misbruikmakende priesters, decadente beroemdheden, spijzieke miljonairs, liefdeloze extremisten, radicale atheïsten... In ons hart huist er van allemaal wel wat. De één heeft wat meer van dit, de ander wat meer van dat en bij de één is het wat meer verborgen, bij de ander openlijk, maar er is geen mens die niet zondigt, geen mens is rechtvaardig, zelfs niet één (Rom. 3). Alle terreinen in ons leven zijn door de zonde aangetast. Je kunt niet denken zonder te zondigen. Je kunt niet kijken zonder zonde. Er is geen relatie in je leven denkbaar waarop de zonde niet van invloed is. En werken zonder te zondigen bestaat niet. 'De Schrift heeft alles in de macht van de zonde gelegd' (Gal. 3:22), 'waarin we steeds weer verstrikt raken' (Hebr. 12:1).

Maar God zij dank voor het evangelie. Jezus, die zelf 'geen enkele zonde beging en over wiens lippen geen leugen kwam' (1 Petr. 2:22), heeft de ban van de zonde gebroken. Het begin van een enorme verandering, maar de helft is ons nog niet aangezegd. Het mooiste moet nog komen. In de nabije toekomst gaat Jezus de zonde en haar misvormende doorwerking helemaal verwijderen. Wat een genot zal dat zijn. Echt iets om enorm naar te verlangen.

Balans Ik word naar twee kanten getrokken: ik hou van dit leven en alles wat het te bieden heeft én ik verlang naar de toekomst met Christus. Maar wat ik moet kiezen, weet ik wel. ///

Intens diepe liefde Een van de mooiste Bijbelverhalen vind ik de gelijkenis van de verloren zoon (Luc. 15). Met

name het beeld van de Vader die zijn kind op zijn allerharstelijkst weer thuis welkom heet, spreekt me enorm aan. Het beeld van God dat daaruit naar voren komt, raakt me.

Zijn ogen. Zijn handen. Zijn benen. Uit zijn hele houding spreekt intens diepe liefde. Liefde voor ons die 'zo groot' is

(Ef. 2:4) en waarmee Hij ons 'voordat de wereld gegrondvest werd, uitgekozen heeft' (Ef. 1:4).

*'Jezus gaat de zonde en
alles wat daarbij hoort
helemaal verwijderen. Wat
een genot zal dat zijn'*

Wat ik daar nu van ervaar, is nog maar een voorproefje. Het smaakt naar veel meer. De toekomst met Christus gaat ons die extase brengen. 'Dan zult u met alle heiligen

de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte kunnen begrijpen, ja de liefde van Christus kennen die alle kennis te

Samen zingen in de hemel - 1

Van hoe we op de nieuwe hemel en aarde zullen leven, kunnen we ons maar een beperkte voorstelling maken. Wat we weten is dat we er in eeuwigheid leven om God te aanbidden. Die aanbidding krijgt ook vorm in zang; in Openbaring staan al een paar voorbeelden van nieuwe liederen, maar misschien zijn er ook wel liederen die we nu al kennen en die we blijven zingen in de hemel. In dit nummer leest u wat de redactie in de hemel graag wil zingen.

Het lied van Mozes en het lam

TESKT: BAS LUITEN ///

Straks zal ik geen liederen meer zingen over onrecht, lijden en gevaar. Ook niet over hoop en verlangen. Daarmee vallen veel liederen af die mij nu dierbaar zijn. Maar er is ook een lied waar ik naar uitkijk, namelijk het lied van Mozes en het lam. Johannes hoorde het al zingen, in een visioen, door mensen die door de zee van Gods vuur waren geleid, zoals eerder het volk van Israël door de Schelfzee mocht gaan (Op. 15:1-4). In hun lied zien zij terug op Gods wonderbaarlijke wegen, waarlangs Hij zijn volk heeft geleid tot zijn doel. Daarin wil ik

van harte meezingen. Want ik verbaas me nu al over zijn trouwe liefde en zijn weg in mijn leven waarlangs Hij mij vormt en verder brengt, niet het minst in moeilijke perioden. Achteraf zie ik dat, straks helemaal, denk ik. In alles vervult God zijn beloften, en als het zo ver is zal ik daarvan meer doorzien en ook zijn genade dieper peilen. Daarvan wil ik zingen met wie mij lief en dierbaar zijn en met al die heiligen uit de Bijbel, die ook zo wonderbaarlijk door God zijn geleid. ///

Meet me in heaven

TEKST: PETER HOMMES ///

Hoe het zal zijn om opgenomen te worden in de hemelse liturgie, daar kan ik me niets bij voorstellen. Als ik Openbaring 7:9-17 lees dan hoop ik maar dat ik er tussen zal staan. In mijn witte kleren, met een palmtak in mijn hand. Mooi zal dat zijn – zelfs als het een metafoor is voor wat ik mag meemaken. Ik verlang ernaar om deel uit te maken van een grote aanbidtingsgroep, waarin we allemaal hetzelfde doel hebben. Soms maak ik daar al iets van mee in kerkdiensten waarin enthousiast en vol emotie wordt gezongen. Een voorsmaak van de eeuwigheid, denk ik dan. Mijn lied voor de hemel wordt nu nog

gekleurd door mijn verbinding met de aarde, mijn geliefden, mijn plezier, mijn verdriet. Dat kan ook niet anders, ik ben aan hen verbonden. Ik kan me geen vreugde voorstellen zonder hen. Ik moet er niet aan denken om hen te verliezen, ook al wacht de eeuwigheid. Daarom word ik geraakt door de tekst van een lied van Johnny Cash. Op de grafsteen van zijn broer Jack, die jong was gestorven, stond: 'Meet me in Heaven.' Later krijgt een lied van Cash deze titel mee, als hij oud is en nadenkt over het sterven van hemzelf en zijn geliefde June Carter. Een menselijke en tegelijk diep gelovige voorstelling van de hemel.

*We've seen the secret things revealed by God
And we heard what the angels had to say
Should you go first, or if you follow me
Will you meet me in Heaven someday*

*Living in a mansion on the streets of gold
At the corner of Grace and Rapture Way
In sweet ecstasy while the ages roll
Will you meet me in Heaven someday*

>>> Meer liederen voor de hemel op pag. 446 en 447 en pag. 463.

Begin maar alvast, Ik ben zo terug

TEKST: WIM VAN DER SCHEE, PREDIKANT TE AMSTERDAM-ZUID-WEST ///

Stel je voor hoe je straks in de vakantie op een terrasje in de schaduw van een kastanjeboom zit. Je krijgt er vanzelf al zin in. Het is toekomst, want je vakantie moet nog beginnen. Tegelijk heeft die toekomst een geschiedenis, want als die boom er niet allang had gestaan, kon je niet in zijn schaduw zitten. Zo spreekt de Bijbel ook over de toekomst van Gods koninkrijk. Die toekomst heeft een geschiedenis.

Het is allicht even wennen en schakelen om er op deze manier naar te kijken. Wij zijn gewend dat de toekomst nog komt. Maar de Bijbel vraagt om dat wennen en schakelen. Het koninkrijk van God heeft wel wat van zo'n kastanjeboom. Niet voor niets wordt het vergeleken met wat groeit en doorwerkt (mosterdzaad, graan, gist) of met activiteiten waar een vervolg op komt (vissen en dan uitsorteren, oogsten en dan scheiden). Het koninkrijk blijkt iets levends te zijn, dat een geschiedenis heeft en dat groeit en verrast door die groei.

Koningschap Wij zijn ook niet zo gewend om over een koninkrijk te denken als iets dynamisch. Ook dat vergt even schakelen. Het Koninkrijk der Nederlanden is vooral een statisch gegeven. Er kan eens iets veranderen aan de rafelranden van de buitengebieden, maar dat is het wel zo'n beetje. Koning Willem-Alexander heeft er geen invloed op. In het oude Nabije Oosten was dat heel anders. Of een koninkrijk iets voorstelde of niet hing volledig af van de

manier waarop de koning zijn koningschap uitoefende. Het koninkrijk van Alexander de Grote bijvoorbeeld werd onoverzienbaar groot omdat hij zo'n goede veldheer was. Het Grieks gebruikte dan ook hetzelfde woord voor koninkrijk en koningschap: *basileia*. Een koninkrijk leefde en was in alles verbonden met de koning en zijn geschiedenis: hoe meer koningschap, des te meer koninkrijk.

Zo is het ook met het koninkrijk van God. Het is volledig verbonden met de koning en deelt in zijn geschiedenis. Het is wat er gebeurt als God zelf als koning gaat optreden. Uiteindelijk leidt dat in de toekomst tot een nieuwe werkelijkheid, maar het is al veel eerder begonnen, met het optreden van God zelf in de persoon van zijn Zoon in vernedering, en met de regering van koning Jezus vanuit de hemel in verborgenheid. De toekomst van de nieuwe schepping heeft een geschiedenis in Jezus' geschiedenis.

Lichamelijk bestaan Verlangen naar de nieuwe schepping, naar Gods toekomst, heeft daarom zijn bron in deze geschiedenis van de toekomst. Het komende koninkrijk van God is ons in de allereerste plaats overkomen in het leven van koning Jezus. Hij blijkt niet door kracht of geweld, maar door Gods Geest te regeren. Hij opereert volledig in liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, vertrouwen, zachtmoedigheid en zelfbeheersing. Hij is waar mensen zijn. Hij is niet slechts geïnteresseerd in zielen, maar in mensen in heel hun geschapen lichamelijkheid. Hij verzorgt, geneest, doet goed vanuit de eindeloze overvloed van de schepper zelf. Hij begint zijn optreden met duizend flessen goede wijn en sluit af met 'iets bij de maaltijd' in de vorm van welgeteld 153 grote vissen. Een toekomst die zo begint kan onmogelijk beperkt blijven tot een eeuwig oratorium onder leiding van Bach. Als God in Jezus als koning gaat

De toekomst van de

nieuwe schepping

heeft een geschiedenis

in Jezus' geschiedenis'

Gods toekomst heeft een geschiedenis, zoals op een terrasje onder een kastanjeboom zitten alleen maar kan doordat die boom er allang staat ///

optreden begint dat met een menswording vanaf celniveau. Hij opent onze toekomst door aandacht te vragen voor het gras en de bloemen, door te vertellen over Gods toegewijd teder tellen van onze haren. God is Geest, maar juist zo is Hij de schepper, tot in de haarvaten van ons bestaan. In de opstanding van de koning blijkt dat ons lichamelijk bestaan niet achter kan blijven. In Jezus' littekens blijkt dat onze geschiedenis niet wordt uitgewist, maar radicaal in een hogere macht wordt gezet. Ons leven hier is niet alles, maar tot in het laatste oordeel toe blijkt dat het bepaald niet niets is: het oordeel gaat nu net over wat wij hier op aarde concreet gedaan of nagelaten hebben.

Duurzaamheid De geschapen werkelijkheid is dus niet van ondergeschikt

belang. Niet in het leven van koning Jezus en niet in dat van zijn onderdanen. Het kan helemaal geen kwaad als christenen iets meevoelen van Nietzsches verontwaardiging toen hij schreef: 'Blijf de aarde trouw en geloof de mensen niet die van bovenaardse verwachtingen spreken! Gifmengers zijn het, of zij het weten of niet.' Lang voordat hij dat tegenover een verbasterd christendom tot goddeloze strijdleus kon maken, was het de kern van Gods eigen optreden als koning in zijn Zoon.

'Ons leven hier is niet alles, maar tot in het laatste oordeel toe blijkt dat het bepaald niet niets is'

Er is reden om verontwaardigd te zijn over het Amerikaanse *left-behind*-geloof: het is een verloocheining van de trouw van de schepper aan zijn schepping. Maar er is net zo goed reden om verontwaardigd te zijn over varianten van het christendom waarin alles op de kaart van een relatie tussen jou en Je-

zus wordt gezet. Als we niet eens meer in de gaten hebben dat de schepping en de triniteitsleer niet functioneren in de spiritualiteit van bijvoorbeeld de Alphacursus, is het dan vreemd dat er onder veel christenen een ingrijpend gebrek aan aandacht is voor duurzaamheid en zorg voor de schepping?

Radicaal anders Terug naar waar ik mee begon: de toekomst van Gods koninkrijk heeft een geschiedenis. Wil je je iets voor kunnen stellen bij die toekomst, dan moet je dus te rade gaan bij haar geschiedenis en bij haar koning. Alleen fysiek al: Jezus na zijn opstanding is het meest concrete wat de Bijbel vertelt over ons na onze opstanding. Maar als je naar de koning kijkt, zie je dat ook de manier van omgaan met elkaar in zijn koninkrijk radicaal anders is dan wij gewend zijn. De koning die bij zijn komst op aarde zijn hemelse legermacht achterlaat, laat ook zijn >>>

volgelingen niet voor Hem vechten. Deze koning doet het zonder kracht of geweld. In zijn Bergrede sloopt Hij systematisch het hart van elke menselijke samenleving, dat klopt in 'voor wat hoort wat', in vergelding, in gemeenschappelijke zelfhandhaving. Hij mijdt niemand: Samaritaanse vrouwen niet, zondaars niet, bezetenen niet, besmettelijke zieken niet. Als Hij Zich terugtrekt om te bidden is dat om daarna weer helemaal tussen de mensen te staan. Er zijn er die door Hem geraakt worden en een nieuw leven beginnen. Er zijn er ook die verdrietig weggaan of die zich tegenover zijn liefde handhaven in verdiepte zelfhandhaving. Hij houdt ze niet tegen, en laat tot het laatst zijn appel op hen uitgaan. Hij handhaaft Zichzelf niet, maar geeft Zich. Hij overwint het kwade door het goede. Zijn leven blijkt op Pasen de werkelijke toekomst. Op weg daarheen roept Jezus mensen

op Hem te volgen en zijn leerling te zijn. Dat is niet alleen maar een kwestie van Hem nadoen (daar kom ik zo nog op terug) maar het kan in ieder geval niet minder zijn. Ergens hangt er rond Jezus altijd weer de boodschap van: zie je wat Ik doe? Begin daar alvast maar mee, Ik ben zo terug. In Jezus' leven gaat het om het alvast beginnen van de toekomst, en daardoor krijgt deze grondtoon een eigen kracht. Wie mee wil met Jezus naar een nieuwe werkelijkheid van liefde en trouw, gemeenschap en recht, vergeving en genezing, kan moeilijk anders dan hier al beginnen met liefhebben en trouw zijn, verbinding met anderen zoeken en hun recht doen, hen vergeven en verzorgen.

Consequent Geen wonder dat een paar van Jezus' meest confronterende verhalen ons oproepen om hierin consequent te zijn. Hoe kun je zelf je medemens niet iets kleins vergeven als jou net een

vermogen is kwijtgescholden? Wat doe je op een bruiloft als je zelfs niet de minste moeite wilt doen om je passend te kleden? Hoe kan het dat je deel wilt uitmaken van een nieuwe werkelijkheid van liefde en recht, maar dat je je hier bezighoudt met haat en onrecht? Als je hier niet alvast begint met de toekomst, wil je die toekomst dan eigenlijk wel? Misschien is het nog wel beter te vragen: geloof je dan wel dat Jezus' manier van leven echt de toekomst is? Dat is zeker niet vanzelfsprekend. De toekomst van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont, is onder de oude hemel en op onze oude aarde begonnen in Jezus' leven. Maar dat leven is voor ons begrip niet bepaald goed afgelopen. Afzien van kracht en geweld, blijven liefhebben tot het einde, nog een mijl gaan, je andere wang toekeren, jezelf niet handhaven, maar geven — het eindigde voor de ogen van mensen allemaal aan een kruis.

Wie mee wil met Jezus naar een nieuwe werkelijkheid van liefde en trouw, gemeenschap en recht, kan moeilijk anders dan hier al beginnen met liefhebben en trouw zijn, verbinding met anderen zoeken en hun recht doen ///

Je kwetsbaar opstellen betekent dat je gekwetst wordt. Jezelf niet handhaven impliceert dat er over je heen gelopen wordt. Welk bewijs is er eigenlijk dat je überhaupt het kwade kunt overwinnen door het goede? Hoeveel slachtoffers vallen er als wij niet opstaan en het kwaad van groepen strijders en verkrachters keren met het andere kwaad van strijd en geweld? Wat is de waarde van je leven wijden aan het verzorgen van zieken, het aandacht geven aan eenzamen, het bijhouden van je tuin en het zorgen voor je dieren, als het allemaal geplet kan worden onder dreunende laarzen?

Pasen Op die waarde kun je alleen vertrouwen in dezelfde beweging waarmee je op God en op Jezus vertrouwt. Alleen in Pasen blijkt Jezus' leven de toekomst. Wat de duivel, de wereld en ons eigen bestaan ons willen laten geloven is altijd weer: niemand zorgt voor jou, je moet voor jezelf opkomen; er is een tekort aan alles, zorg dat jij het je toekomstige deel krijgt; handhaaf jezelf, wat de gevolgen voor anderen ook zijn; blokkeer het kwade door het kwade; sta op je recht als een ander bij je in het krijt staat, en laat het kwaad vergolden worden. Die manier van denken, dat is waar Jezus dwars tegenover leeft. Dat is waar christenen zichzelf 'onbesmet' van moeten bewaren – omdat het alleen maar een eenzame dood oplevert.

Willen we daar iets mee, dan moeten we nog een keer terug naar het begin. Jezus riep mensen op zijn leerling te worden en Hem te volgen. Dat begint niet met Hem nadoen, maar het begint met met Hem meegaan en Hem jou

laten liefhebben. Zijn liefde, die zich ontvouwt in vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, vertrouwen, zachtmoedigheid en zelfbeheersing, is altijd eerst. De toekomst waar we naar op weg zijn is altijd eerst de

toekomst die ons in Jezus overkomt. En dat doet iets met ons. Er is een simpele wet van het mensenleven: liefhebben leer je doordat iemand anders van jou houdt. Blij word je van de vreugde die iemand anders in jou heeft. Geduld

leer je doordat anderen geduld met jou hebben. Vruchten van de Geest groeien uit de liefde van Christus.

Voor de wereld Bij die liefde begint dan ook onze toekomst. Jezus meed niemand. Je kon Hem vinden waar je verder geen fatsoenlijke Jood zou vinden. Als je christenen weinig vindt waar je verder geen fatsoenlijke Nederlander vindt, hebben we dan wel op Jezus gelet? Als we als mensen die niet van de wereld zijn zo vaak niet verder komen dan hoogstens in de wereld te zijn, hebben we Jezus wel gezien? Jezus was er voor de wereld. Gezonde mensen hebben geen dokter nodig,

zieke wel. Pas als tot ons doordringt dat Hij juist zo ons gevonden heeft, kan er iets 'knappen' en nieuw leven ontstaan. Pas als we zelf Gods tederheid ervaren hebben, kunnen we ons voorstellen dat we een ander mens gaan wassen

en verzorgen. Pas als we brood en wijn geproefd hebben uit de handen van een medezondaar kunnen we ons indenken dat we zo'n vreemd medemens zouden vragen om bij ons te eten. Pas als we

de opluchting ervaren hebben van een nieuwe toekomst door de vergeving van ons verleden, kunnen we met anderen een nieuwe start maken. Pas als we ervaren hebben dat Jezus' leven inderdaad voor onszelf de toekomst is, kunnen we beginnen met leven uit die toekomst, en zullen we dat ook doen. Het grote geheim van 'het kan niet anders, of...' (HC zondag 24) is het geheim van liefhebben en dat leer je door van je te laten houden. Je gaat vanuit de toekomst leven als je die toekomst je laat overkomen.

Begonnen toekomst Voor zover ik kan zien gaat het Jezus er nergens om dat we dat hier al volmaakt doen. Hij weet uit eigen ervaring hoe verduiveld moeilijk het is om in onze oude wereld te leven op de manier van de nieuwe. Maar zelfs niet eens een poging doen, dat is te gek voor woorden. Dat komt neer op er niet op vertrouwen dat Jezus' leven echt de toekomst is; op blijven hangen in deze oude wereld, waarin je aangewezen bent op zelfhandhaving, op hardheid en jezelf overeind houden. Dat is onbegrijpelijk voor een mens die net gered is door Jezus' overgave. Hij cirkelt niet rond Zichzelf, maar dient anderen, ook ons.

Hij handhaaft Zichzelf niet, maar geeft Zich, ook aan ons. Zo peutert Hij mensen zoals wij los uit onszelf en opent Hij ons naar God en anderen toe, wie die anderen ook zijn en wat ze ook gedaan hebben. Zo zet Hij ons opnieuw in de

schepping, en geeft Hij ons werkelijk toekomst: spitten en niet moe worden. Vanuit die ervaring gebeurt er echt iets met zijn boodschap: begin maar alvast, Ik ben zo terug. ///

'Ergens hangt er rond

Jezus altijd weer de

boodschap van: zie je

wat Ik doe?'

'Jezus volgen begint

met met Hem

meegaan en Hem jou

laten liefhebben'

Langzame haast

TEKST: ROB VAN HOUWELINGEN, HOOGLERAAR NIEUWE TESTAMENT AAN DE TU KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

‘Eén ding mag u niet over het hoofd zien, geliefde broeders en zusters: voor de Heer is één dag als duizend jaar en duizend jaar als één dag. De Heer is niet traag met het nakomen van zijn belofte, zoals sommigen menen; Hij heeft alleen maar geduld met u, omdat Hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat’ (2 Petrus 3:9).

Een oude Griekse wijsheid zegt: ‘haast je langzaam’. Het lijkt natuurlijk tegenstrijdig, want óf je hebt haast, óf je doet het langzaam aan. Niemand minder dan de beroemde keizer Augustus maakte deze paradox tot zijn lijfspreuk.

Een Romeinse historicus vertelt: ‘Niets paste de volmaakte aanvoerder volgens hem minder dan haast en roekeloosheid. Zo citeerde hij dikwijls de bekende uitspraken: “Haast u langzaam” (*speude bradeos*, hier zelfs in het Grieks genoteerd), “Beter een voorzichtige dan een overmoedige veldheer” en “Goed genoeg is vlug genoeg” (Suetonius, *Keizers van Rome*, Augustus 25,4).

‘Haast je langzaam’ betekent dus zo iets als: wees zuinig met je haast, overweeg goed wat je doet. En daarmee werd Augustus erg succesvol. Vandaar dat deze Griekse wijsheid vooral in het Latijn is overgeleverd: *‘Festina lente’*. Beroemde schrijvers als Erasmus en Shakespeare zorgden voor verdere bekendheid. Diverse kunstenaars probeerden deze levenswijsheid uit te beelden door twee contrasterende elementen samen te voegen, zoals een schildpad met een zeil, een dolfin met een anker, een haas met een slakkenhuis op zijn rug of de snelle Occasio (kans, gelegenheid) met de standvastige Prudentia (voorzichtigheid).

Scepsis Volgens sommige christenen uit de eerste eeuw maakte God niet genoeg haast met de uitvoering van zijn plannen. Daardoor ontmoette de apostel Petrus nogal wat scepsis. Sinds het begin van de schepping is er eigen-

lijk niets veranderd, zo beweerde men. De wereld draait door, maar God grijpt niet in. Waar blijft de dag van de HEER, die in het Oude Testament telkens in het vooruitzicht wordt gesteld? Heeft zijn wereldverbeteringsproject vertra-

Voor *‘Festina Lente’* – langzame haast – wordt onder andere het beeld gebruikt van een haas met een slakkenhuis op zijn rug ///

ging opgelopen? Deze vragen gaan nog niet specifiek over de wederkomst. De sceptici klaagden dan ook niet dat de vorige generatie gestorven was (NBV) maar dat de vaderen [van Israël] ontslapen waren (HSV). Zelfs de aartsvaders hebben tevergeefs gewacht en Gods belofte niet in vervulling zien gaan (vgl. Hebr. 11:39). Intussen is het onderliggende probleem alleen maar herkenbaarder geworden. Zoveel eeuwen nadat Petrus zijn brief schreef, klemmt voor ons temeer de vraag: houdt God Zich eigenlijk wel aan wat Hij heeft toegezegd? Of is de HEER als een politicus die met loze verkiezingsbeloften stemmen probeert te trekken?

Gods tijdrekening Petrus herinnert eraan dat God in het verleden wel degelijk heeft ingegrepen, namelijk door de toenmalige wereld schoon te spoelen met de zondvloed. En de huidige wereld zal Hij oordelen met vuur. Het is dus niet waar dat mensen ongestoord hun goddeloze gang kunnen gaan. Bovendien, zegt Petrus, moeten we dit éne punt niet over het hoofd zien: voor God is één dag als duizend jaar en duizend jaar als één dag (vers 8). Dat laatste element stond al in een lied van Mozes: ‘Duizend jaar zijn in uw ogen als de dag van gisteren die voorbij is, niet meer dan een wake in de nacht’ (Ps. 90:4). Wat is een mensenleven, vergeleken bij de eeuwige God? Wat voor ons besef heel lang duurt, levenslang of nog langer: een millennium, beschouwt God als een enkele dag. Vanuit de hemel gezien vliegen de eeuwen voorbij. Maar Petrus voegt daar de omgekeerde gedachte aan toe en plaatst die zelfs voorop: God ziet een enkele dag ook als duizend jaar. Hij

beleeft alles heel intens. Die twee componenten horen onlosmakelijk bij elkaar. Als mensen vinden dat het veel te lang duurt, zegt Petrus: maar God heeft haast. Duizend jaar geldt bij Hem als één dag, dus heel kort. Tegelijk neemt Hij er ook alle tijd voor, zegt Petrus er meteen bij. Eén dag geldt bij God als duizend jaar, dus een lange termijn. De Eeuwige houdt er een eigen tijdrekening op na en kiest zijn eigen tempo.

Gods geduld Langzame haast blijkt dus niet alleen een Griekse maar ook een hemelse wijsheid te zijn. God is geen treuzelaar, Hij schuift zijn voornemens niet voor zich uit, maar het waarmaken van zijn belofte vereist behalve snelheid en bereidheid om tot actie over te gaan ook een langetermijnvisie. Als er een nieuwe wereld komt, dwars door het oordeel met vuur heen, hoe zal de wereldbevolking van de toekomst er dan uitzien? God neemt bij dit definitieve nieuwe begin geen genoegen met slechts acht personen, zoals alleen Noach en diens familieleden de zondvloed overleefden. Hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand in het oordeel ten onder zal gaan. Vandaar zijn geduld op macroniveau (Grieks: *makrothumia*; vgl. 1 Petr. 3:20). God heeft alle geduld van de wereld, want Hij is gericht op redding van mensen. Dat is de langetermijnvisie die Hem beweegt bij de uitvoering van zijn plannen. Zo geeft God ruim tijd voor bekering. Daarbij hoeven we als christelijke gemeente niet meteen aan ongelovige

buitenstaanders te denken. Natuurlijk, goddelozen moeten zich haastig bekeren. Maar dat geldt voor iedereen, ook voor mensen die zich christen noemen maar tegelijkertijd al schamperend warring stichten. ‘Hij heeft alleen maar geduld met u’, schrijft Petrus immers. Wij zijn de ondergang nabij. Vandaar dat Petrus zijn lezers aanspoort zélf haast te maken met het oog op de grote dag, en het geduld van God als hún redding te beschouwen (vers 12 en 15a). Net als in de periode voor de zondvloed, toen God aan Noach geduldig de tijd gunde om een ark te bouwen en zo aan het naderende oordeel te ontkomen. Vertimmer de gemeente tot een reddingsboot en kom allemaal aan boord, zolang het nog kan!

Gods belofte Dát die grote dag komt, de dag van de HEER, oftewel de wederkomst van Jezus Christus, staat vast.

God heeft ons niet voor niets zijn woord gegeven. ‘Wij vertrouwen op Gods belofte en zien uit naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.’ Zo staat het in Jesaja 65 en 66, en God houdt Zich aan zijn belofte. Hij zal ons niet langer laten wachten dan nodig is. Jezus Christus komt spoedig. Alleen, haastige spoed is zelden goed – langzame haast werkt meestal beter. ///

Dit artikel zal worden opgenomen in: *Onschatbare teksten. Een top-25 van geliefde passages uit het Nieuwe Testament met ongekende zeggingskracht*, dat naar verwachting in augustus verschijnt bij uitgeverij Buijten & Schipperheijn te Amsterdam.

Samen zingen in de hemel - 2

Zouden we in de hemel ook liederen zingen die we nu al kennen en zo ja, welk lied zou jij dan graag mee willen nemen? Hieronder opnieuw een aantal liederen die de redactie in de hemel graag wil zingen.

Spoedig zullen wij Hem zien

JANNEKE BURGER-NIEMEIJER ///

Op de begrafenis van mijn vriendin zongen we het. 'Spoedig zullen wij Hem zien.' Een lied van verlangen dat ik sindsdien nooit meer helemaal heb uitgezongen. Altijd weer barst ik in tranen uit en haal ik het einde niet: 'want wij zullen met Hem leven, in zijn nabijheid voor altijd. En op die dag – dan komt de Heer en haalt zijn bruid.' Mijn vriendin, die ik me altijd als bruid zal herinneren. Dat danst door elkaar, die beelden, en het raakt me diep.

Ik verlang ernaar dat de Heer ons als zijn bruid zal halen.

Ik verlang ernaar samen met haar te dansen, samen zijn bruid te zijn.

Ik verlang ernaar dit lied te zingen – maar dan in de tegenwoordige tijd.

'Dus kijk omhoog en zie wat nog verborgen is,

maar wat beloofd is, dat blijft in alle eeuwigheid.

En als je lijdt, weet dat het maar voor even is.

Als Jezus terugkomt, deel je in zijn heerlijkheid.'

Veilig in Jezus' armen

JAN WESTERT ///

De vraag welk lied je in de hemel graag wilt zingen, is lastig voor iemand die in het geheel niet zingen kan. Ik hoop dat straks die 'doorn in mijn vlees' weg is, want zingen is een gevoelsuiting van je geloof, het komt uit het hart. Welk lied? Dan kies ik voor het eenvoudige en waarschijnlijk apocriefe lied 'Veilig in Jezus' armen.' Vast ook uitgesloten van elk nieuw kerkboek. Tijdens de afscheidsdienst van mijn moeder in een vol Drents kerkje werd het gezongen. Er waren veel familieleden en mensen

die de muren van de kerk vooral van de buitenkant zien. Daarom wilde moeder graag dat dit oude zondagsschoollied werd gezongen. Veel liederen werden zacht meegezongen. Bij dit lied barstte het kerkje uit zijn voegen, het riep herkenning op. Het zou toch geweldig zijn om het straks weer te zingen samen met mensen voor wie dat lied nu nog hun enige binding met Jezus is. 'Veilig in Jezus' armen, veilig aan Jezus' hart.' Dat is dan ook werkelijkheid geworden.

© freeimages.com

Our God is an awesome God

HELEEN SYTSMA-VAN LOO ///

Het is natuurlijk een cliché om in de vakantie, ergens in de bergen bijvoorbeeld, onder de indruk te raken van de grootheid van God, maar het gebeurt mij vaak. Het moment waarop mij dat overkwam dat mij nog het helderst voor de geest staat, is toen we tijdens een reis door het westen van de VS, waar we toen woonden, een rondvlucht maakten boven de Grand Canyon. Onder de video-opnames van die vlucht heb ik als soundtrack het refrein gemonteerd van het lied 'Our God is an awesome God.' Het mooie is dat in de versie van Michael W. Smith dat refrein eindeloos herhaald wordt – als het 'Heilig, heilig, heilig is God, de Heer, de Almachtige, die was, die is en die komt' dat de vier wezens uit Openbaring 4 dag en nacht herhalen. Ik vind het Engelse woord *awesome* prachtig als allesomvattende eigenschap van God. Het kent eigenlijk geen goed Nederlands equivalent, en juist daarom vind ik het zo mooi. Maar in de hemel zal taal vast geen obstakel meer zijn; de eerste pinksterdag was daar al een voorproefje van.

*Our God is an awesome God,
He reigns from heaven above
with wisdom, power and love,
our God is an awesome God.*

Saved

ERIK KONING ///

De vraag naar een lied voor de hemel haakt aan bij het idee dat we daar in witte kleren eeuwig zullen zingen voor God. Eerlijk gezegd is dat niet een vooruitzicht dat me enthousiast maakt voor de hemel. Ik hou erg van muziek, maar zelf zingen is zeg maar niet echt mijn ding. Gelukkig zullen we de eeuwigheid doorbrengen op de nieuwe aarde. Daar kan ik wel naar verlangen: leven en werken op de aarde zoals God die bedoeld heeft. Wandelend met God. Oog in oog met Jezus. En bijvoorbeeld genietend van muziek. Ik hoop dat ik dan nog steeds kan luisteren naar

liedjes van Bob Dylan. Sommige teksten zullen dan misschien 'herschappen' zijn, maar andere zullen daar ongewijzigd uit volle borst gezongen worden. En misschien zing ik dan wel hardop mee.

*By his grace I have been touched
By his word I have been healed
By his hand I have been delivered
By his Spirit I have been sealed.*

*I've been saved by the blood of the lamb
And I'm so glad, yes, I'm so glad
I want to thank you, Lord
I just want to thank you, Lord.*

Hij die alles regeert

MATTHIJS HAAK ///

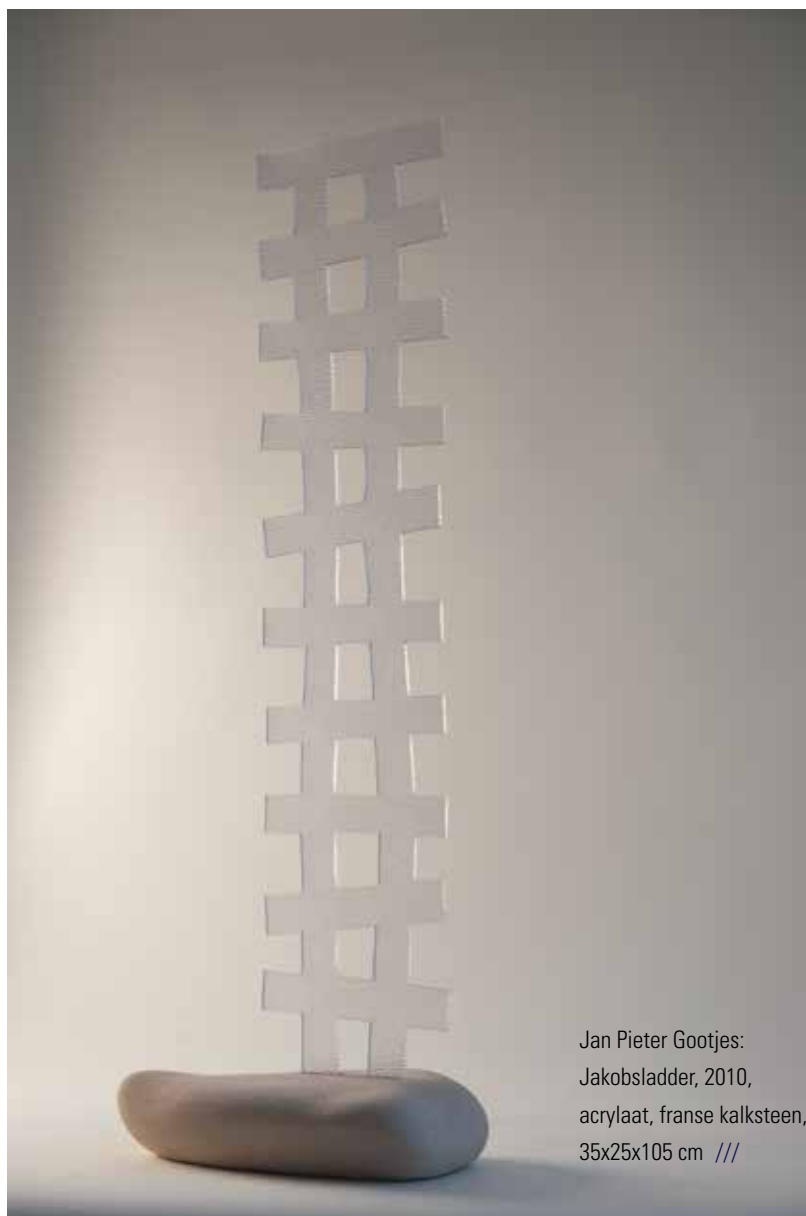
Zeker aan het einde van een eredienst valt soms alles op z'n plaats. Dan zegt een lied echt alles. GK 70 'Gij dienaars van Hem die alles regeert' vind ik zo'n lied. Ik geef het dan ook niet zo vaak op. Voor mijn gevoel moet je op zoiets moois zuinig zijn. Het aantrekkelijke van dat lied zit voor mij vooral in vers 2. God wordt daar bezongen als degene die troont in het heilige licht en tegelijk als degene die machtelozen opzoekt in de Zoon. Dat is zo raak. Dat maakt God echt uniek. Met het zingen van dit lied realiseer ik me dat het de grootste ontdekking in mijn geloofsleven is geweest om God zo te leren zien en kennen. Als vanzelf wil ik dan aanbidden, zingen en loven. Bijna net zo aantrekkelijk vind ik de weidsheid van het lied. Omdat ik veel in de kerk werk is het heerlijk om God zingend toe te laten komen dat heel de wereld Hem lofzingt (vers 3). Ik betrap mezelf er dan op dat ik soms zo ontzettend klein van God denk. God is schepper van álle leven. Elke keer weer als ik dit zing bekruipt me diepe eerbied voor God. Omdat dit lied over deze en de toekomstige kosmos gaat, kan het volgens mij met een gerust hart mee worden genomen naar de hemel.

Open hemel

Jan Pieter Gootjes (1950) is beeldend kunstenaar. Er ontstaan nog steeds beelden vanuit het thema Jakobs ladder in zijn atelier, in brons, eikenhout en van verchroomd staal. Daarnaast werkt hij het thema ook uit in houtdrukken, sieraden en reliëfs in lood. HOPE, een thema over de ziel, is zijn meest recente onderwerp. Over dit thema ontstaan film, foto, reliëf en geluid. Het werk van Gootjes is te zien op een solotentoonstelling in de Grote of Jacobijner Kerk te Leeuwarden van 14 juni tot en met 12 september 2014. Tegelijk met de tentoonstelling in Leeuwarden heeft Jan Pieter Gootjes van 21 juni tot 16 augustus een solotentoonstelling in Galerie Bibliotheek Zelhem, Burg. Rijpstrastraat 4 in Zelhem. Op deze tentoonstelling is een twintigtal Jakobs ladders te zien. Zie ook www.janpietergootjes.nl.

Ria Borkent (1950) is dichtster. Ze schrijft kerkliedteksten, gedichten bij nieuwsfoto's, stadsgedichten en koorteksten. Haar bekendste koorwerk bestaat uit de dertien liedteksten van het paasatorium 'Het Lam dat ons doet leven' (1998, componist Dirk Zwart) dat in 2014 voor het zeventiende achtereenvolgende jaar op allerlei plaatsen werd uitgevoerd. De afgelopen 25 jaar heeft ze bijgedragen aan de ontwikkeling van het kerklied. Zowel het *Liedboek – zingen en bidden in huis en kerk* als het *Gereformeerd Kerkboek* nam werk van haar op. In 2011 werd haar Matteüs Passie, Bachs Matthäus Passion in Nederlandse vertaling, uitgevoerd in het Concertgebouw in Amsterdam en in een aantal kerken. De tv-registratie hiervan werd op Goede Vrijdag in 2011 en 2013 door de EO uitgezonden. Als stadsdichter van Apeldoorn 2012 en 2013 zag ze haar werk op straat liggen, onder andere op bruggen over de Grift. Zie ook www.riaborkent.nl.

Weinig kunstwerken beelden de hemel of de nieuwe hemel en aarde uit, maar het verlangen naar de hemel krijgt wel in vele vormen gestalte. Jan Pieter Gootjes maakte al meer dan twintig Jakobs ladders van verschillende materialen. In deze bijdrage beschrijft hij hoe dat thema bij hem ging leven en hem nog steeds inspireert.

Jan Pieter Gootjes:
Jakobs ladder, 2010,
acrylaat, franse kalksteen,
35x25x105 cm ///

Meditatie bij 'De Jakobs ladder'

DOOR JAN PIETER GOOTJES

Bij het sterfbed van mijn moeder zie ik een beeld verschijnen.

Ik sta in de beperkte ruimte van haar kamer, zie het bed, haar hoofd op een kussen. Moe, doodmoe is ze. Uitgeput. Terwijl de laatste zucht haar lijf verlaat, zakt mijn moeder terug in het kussen. De stilte is intens. Boven haar maakt het plafond een wijkende beweging, de engte breekt open en er ontstaat een hoge ruimte.

Boven het sterfbed van mijn moeder zie ik een beeld verschijnen.

Toen kreeg Jakob een droom. Hij zag een ladder die op de aarde stond en helemaal tot in de hemel reikte en daarlangs zag hij Gods engelen omhooggaan en afdalen.

In het atelier ga ik aan het werk. Steen, uitreiken, tasten naar verbinding, zoeken naar omhoog. Twijfel omringd door een onbekende lichtheid. Het beeld van de Jakobs ladder ontstaat.

God daalt af, gaat naast Jakob staan en maakt Zich bekend als de Heer, de God van zijn vader en grootvader. Hij belooft hem een nieuwe toekomst: Ik zal je overal beschermen.

'Ik ben de HEER, de God van je voorvader Abraham en de God van Isaak. Het land waarop je nu ligt te slapen zal Ik aan jou en je nakomelingen

geven. Je zult zoveel nakomelingen krijgen als er stof op de aarde is: je gebied zal zich uitbreiden naar het westen en het oosten, naar het noorden en het zuiden. Alle volken op aarde zullen wensen zo gezegend te worden als jij en je nakomelingen. Ikzelf sta je terzijde. Ik zal je overal beschermen, waar je ook heen gaat, en Ik zal je naar dit land terugbrengen tot Ik gedaan heb wat Ik heb beloofd.'

Met zijn hoofd op de steen, in zijn slaap, komt hij tot overgave. Jakob zet de volgende morgen de steen overeind. Doopt zijn kussen tot een gedenkplek. Betel noemt hij deze plek: Huis van God.

Jakob droomt een ladder, het symbool voor de verbinding tussen hemel en aarde. *Soellam* is het Hebreeuwse woord hiervoor: omhoog heffen, verheffen.

Bij het sterfbed van mijn moeder zag ik een beeld verschijnen.

De maanden hierna groeit het beeld onder mijn handen. Het blijft niet bij één beeld. Een serie beelden rond het thema Jakobs ladder ontstaat. Een leger ladders. Bij een aantal Jakobs ladders vraag ik een dichter te reageren op het werk. Ria Borkent is er een van. Ze stuurde me het volgende gedicht:

Hemelsteen

*Mijn gladde ronde kiezel uit Dieppe,
rood geaderde uit Cyprus, gele kei
van de zandhoogten van Massada,
zware grijze met witte strepen meegevoerd
uit de sneeuwbermen van Canada –*

*Geen heeft een mast gedragen als dit
Steenschip van Jakob. Een mast vol
witte zeilen, droomde hij, het wapperde
in de nacht het hekwerk van de ladder op en af
tot aan de blote sterren en nog verder*

*En God zei zacht: ik ben erbij, vannacht
en alle dagen van je reis. Ik ben in
jouw werkelijkheid en er zijn altijd engelen
om je heen, die mij aan jou herinneren*

*Aha van Jakob, blijf in mij klinken
bij elke steen die mij gaat vinden.*

Ria Borkent

>>>

Het Platform Kerk en Kunst organiseert van 6 september tot 15 november a.s. een thema-expositie. Deze zal plaatsvinden in de Grote Kerk van Apeldoorn met als thema 'Hemel en aarde'. Op 27 september van 13.00 -16.00 u. is er een feestelijke opening met boeiende sprekers en ruime tijd voor ontmoeting en het bekijken van de kunstwerken. Daarna is de kerk ieder weekend geopend voor bezoekers en wordt het bijgebouw gebruikt voor allerlei bijeenkomsten.

Met dank aan Margreet Hengelaar-Rookmaker, kunstkenner en oprichter van www.ArtWay.eu.

Tineke Smith, 'Kiemen van licht nooit achterhaald', 2011, installatie van hout, spiegel, giethars, 150x150x200cm. ///

Uitzien

TEKST: WIM DE BRUIN, PREDIKANT VAN DE CGK TE PURMEREND. ZIE WIMDEBRUIN.BLOGSPOT.NL /// AFBEELDING: WWW.FREEIMAGES.COM.

**Een wandeling door een prachtig duingebied
waar hier en daar een huis stond, maakte in
mij de gedachte los dat ik graag zou willen dat
de hele wereld er zo uitzag: een parkachtig
landschap met om de zoveel tijd een huis. Een
eigen tuin erbij. Rustig en vredig.
'Je bedoelt de hemel,' zei mijn vrouw.**

Zo stel ik me inderdaad de ideale plek voor: iedereen zijn eigen plekje, ruimte om bezig te zijn met het mooi laten groeien van planten en bomen, een leefomgeving vol flora en fauna. Ieder zijn eigen wijnstok en vijgenboom (Micha 4:4). Geen wilde maar gecultiveerde natuur. Ontdaan van haar agressieve karakter, getemd, vruchtbaar en weelderig.

Getemde natuur Veel westerlingen associëren denk ik de wilde natuur met paradijselijk. Mensen die de strijd met de natuur kennen verlangen eerder naar getemde natuur. Een plek waar je niet bang hoeft te zijn voor het woeste karakter van de wildernis. In de Bijbel wordt het paradijs ook beschreven als getemde natuur. De tuin van Eden is een aangelegde tuin in een verder woeste wereld. In het messiaanse visioen van Jesaja zijn de meest wilde dieren gedomesticeerd en het nieuwe Jeruzalem is een stad met een tuinkarakter. Op de nieuwe aarde zal er geen zee meer zijn – het Bijbelse oerbeeld

naar de tuinstad

voor de gevaarlijke natuur.

Gecultiveerde natuur veronderstelt menselijke activiteit. Mensen die om hun huis heen planten en bomen telen en zo de vruchten plukken van hun arbeid. Eden werd bevolkt door een tuindersechtpaar. Ik stel me zo voor dat het nieuwe Jeruzalem een plek is waar tuinman de hoogste plek is die je op de maatschappelijke ladder kunt bereiken. Met je vingers in de grond, bezig met al het moois dat in de schepping opgesloten ligt. Zonder je handen open te halen aan dorens en distels.

Tuinman Zo verscheen Jezus na zijn opstanding aan Maria Magdalena: als tuinman. Voor mensen die zich afvragen waar we in de eeuwigheid mee bezig zijn en of dat niet saai is? Ik vermoed dat we een heleboel over tuinieren kunnen leren van Jezus. Wie dat te weinig geestelijk vindt en liever een eeuwigheid lang kerkdienst heeft, mag ik er vast wel op wijzen dat er weinig geestelijken te bedenken is dan met de Zoon van God in de avondkoelte in de schepping werken om er iets moois van te maken. Bezig zoals we ooit bedoeld zijn door onze schepper. Niet lui, maar moe van gedane arbeid.

Gelukkig kunnen we hier op deze aarde al een beetje oefenen. Het is zomer. Er is gezaaid, het is wachten op de oogst. Ik geniet ervan om bezig te zijn met het laten ontkiemen van zaadjes van groenten en kruiden. Ik geniet ervan om onze voortuin tot bloei te laten komen. En als ik eraan denk dat het mijn voorland is om daar meer mee bezig te mogen zijn dan kan ik alleen maar dankbaar zijn.

Levend water In de tuinstad wordt onze tuin bevoeid door het levende water dat onder de troon van God vandaan komt met een levenskracht die zelfs van de Dode Zee een visrijk water weet te maken (Ezech. 47). Hoe meer ik daarnaar uitzie, hoe meer ik moeite krijg met overbevissing, met plastic soep

in de oceaan, uitgeputte gronden in de tropen voor ons veevoer, overbemeste gronden in Nederland en dergelijke. Er is geen betere motivatie om verantwoord te consumeren dan uitzien naar Gods toekomst. De schepping verlangt naar kinderen van God die laten zien dat ze van de schepping houden (Rom. 8:19). ///

Het nieuwe Jeruzalem: met je vingers in de grond, bezig met al het moois dat in de schepping opgesloten ligt ///

Zingend onderweg naar Gods grote toekomst

Het Liedboek en Opwekking over de grote zomer

TEKST: FREDDY GERKEMA, PREDIKANT VAN DE NGK AMERSFOORT-NOORD EN REDACTEUR VAN *OPBOUW* ///

De prikkelende vraag welk lied je zou willen meenemen naar de nieuwe wereld kun je natuurlijk ook omdraaien: welke liederen nemen jou mee in de richting van het hemelse koninkrijk, het nieuwe Jeruzalem, het paradijs, de nieuwe aarde, de eeuwigheid? Hieronder wat ik waarnam bij het doorlezen van de Opwekkingsbundel en het nieuwe Liedboek.

Boeiend om twee zulke verschillende liedbundels door te lezen (zie kader) vanwege een thema dat er mag zijn en dat bezongen wordt in een lied dat het motto werd van dit

nummer: 'Eens komt de grote zomer' (LB 747, LvdK 288). Het is een stralende compositie, met tal van Bijbelse noties. Van profeet tot patriarch, van levensboom en paradijs tot bruiloftsmaal,

aards en hemels tegelijk, met engelen en een goddelijke troon.

Je merkt in zo'n lied dat je de roep om een nieuwe wereld door de hele Bijbel heen tegenkomt. Het zit in de verhalen,

je hoort het in de liederen en je krijgt het voor ogen in de visionaire beelden van profeten en apostelen. Heel veel in de Bijbel – misschien wel alles – heeft op een of andere manier te maken met die grote zomer die komt. Dat betekent ook dat je in veel liederen van de christelijke gemeente toespelingen vindt op het nieuwe waarop zo gehoopt wordt. Niet zelden in een laatste regel van een lied, waarin nog even verder wordt gekeken dan het hier en nu.

Ster Het verlangen naar de nieuwe wereld vind je op een hartstochtelijke wijze in de psalmen, die de opening vormen van het nieuwe Liedboek. Kijk bijvoorbeeld naar ‘Hoe lang nog, Heer, gaat Gij mij voorbij’ (LB 13) of ‘Breng, Here, breng een keer in ‘t aards bestel.’ (LB 14). Vaak zijn ze geschreven onder dreiging van buiten, maar soms ook bij ziekte of ernstig eigen falen. De psalmen zijn in de kerk altijd herkend en gezongen en zelf ook weer een bron geworden voor nieuwe liederen, die meer Jezus voor ogen hebben. Zo schreef Willem Barnard zijn ‘Laat komen Heer, uw rijk’, met als slotcouplet: ‘De nacht is als een graf, ontij heerst in het rond. Kom van de hemel af, o Ster van Gods verbond.’ En het avondmaal is altijd gevierd met de bede ‘Kom, Jezus, kom’ (LB 407a). Zo heeft de kerk vanuit het hier en nu het verlangen bezongen naar een wereld die komt.

Typeren Maar er is meer. In de psalmen zie je al iets van de contouren van die verlangde werkelijkheid. Zoals in Psalm 98 (LB 98d): ‘Alle einden der aarde aanschouwen het heil van Hem,

onze God’, met bergen die juichen en bomen die ruisen van applaus. Zulke visionaire beelden komen op als Gods wereldwijde koningschap wordt bezongen, zoals ook in de psalmen 72 en 95-100. De christelijke gemeente is in haar liederen dicht bij de profeten en apostelen gebleven. Met Jezus voor ogen betekende Jesaja veel: ‘De Heer richt op zijn berg een maaltijd aan (...) En Hij, het leven-zelf, verslindt de dood’ (LB 762, LvdK 27 – Jesaja 25) en ‘De steppe zal bloeien’ (LB 608 – Jesaja 35). Dat is de grote zomer vanuit profetisch perspectief! Ook de apostolische geschriften inspireerden. Soms heel direct vanuit een Bijbeltekst (LB 766, LvdK 114 – Openbaring 21), soms vrijer, zoals in ‘Eens als de bazuinen klinken’ (LB 769, LvdK 300). Als je de liederen zo doorleest, valt op hoe rijkgeschakeerd de beelden zijn die gebruikt worden om de nieuwe werkelijkheid te typeren. Wacht ons met LB 518 (LvdK 157) het paradijs of zien we de aarde en de stad (LB 777, ‘Zie, de stad van vrede komt ons tegemoet. Op de nieuwe aarde woont het Lam voorgoed’)? Of is het nog weer anders met LB 273 (LvdK 319): ‘dat het ten hemel toe moet gaan’? Zo zijn er vele beelden. De lente wordt tot zomer, wat gezaaid is, wordt geoogst, het leven wordt tot delen in de eeuwigheid van God... Dat laatste vind je hier en daar in de slotzinnen van de psalmen: ‘tot in lengte van dagen’ (LB 23f) en ‘leven tot in eeuwigheid’ (LB 133). De liederen die na Jezus geschreven werden, borduren daar op voort. Zoals het paaslied ‘Jezus leeft en ik met

Hem’ (LB 641, LvdK 217). Soms lijkt het of elke hobbel tussen nu en straks wegvalt, zoals in: ‘Wij zullen naar zijn land geleid doorleven tot in eeuwigheid en zingen bij zijn wederkeer een nieuw gezang voor God de Heer’ (LB 655, LvdK 225). In lijn met Israël dat vanuit de woestijn het beloofde land binnentrok.

Onbekommerd Het perspectief wisselt ook in de liederen. In sommige liederen ligt alle nadruk op de komst van de Heer, maar in andere gezangen valt de (pastorale) aandacht op het levenseinde van een mens, die de dood door moet. Zo besluit Barnard zijn lied ‘O, Jezus hoe vertrouwd en goed’ (LB 512, LvdK 446) met: ‘Als eens mijn eigen adem stikt, dan draagt mij uw muziek.’ Zo brengen de liederen – niet alleen in het nieuwe Liedboek, maar ook in Opwekking – je bij een vooralsnog dubbel perspectief. Enerzijds zingt de kerk om de komst van de Heer, anderzijds klinkt het lied als een mens heengaait. Mooi dat er zo onbekommerd over het komen (van de Heer) en het gaan (van een mens) kan worden gezongen, in het geloof dat God die twee lijntjes wel bij elkaar kan krijgen. ‘Lieve Heer, Gij zegt “kom” en ik kom (...) Want o Heer, ik zeg “kom” en Gij komt’ (LB 840, LvdK 51).

Doorsteekje Het viel me op hoe veelvuldig het in het nieuwe Liedboek gaat over de grote zomer. Heel vaak is dat maar in een enkele regel en niet zelden in een vaste formulering, die al eeuwen met de kerk meegaat. Elke doxologie (lofprijzing) is een knipoog naar de wereld die komt. Zoals de bekende: ‘Eer aan de Vader en de Zoon >>>

Opwekking en Liedboek

Twee werelden, dat zijn het. Het Liedboek is een bundel van de gevestigde protestantse kerken in Nederland en België, terwijl de Opwekkingsbundel een vrucht is van de nog nauwelijks een eeuw oude loot aan de christenheid: de evangelische beweging.

Er zijn verschillen genoeg. Als eerste denk ik aan de opbouw. De Opwekkingsbundel is in een kleine veertig jaar gegroeid van nul tot 770 liederen, met een jaarlijkse aanwas van zo'n tien tot vijftien recent geschreven liederen. Opvallend vind ik dat je in de eerste driehonderd liederen veel korte, op muziek gezette Bijbelfragmenten tegenkomt, zoals 'Wie op de Heer vertrouwen' (Opwekking 184 – Psalm

125). De psalmen ontbreken dus niet in Opwekking, al zijn het thematisch wel vooral de lofprijzingsfragmenten die gebruikt zijn.

Vanaf Opwekking 250 zijn het vooral de Angelsaksische schrijvers van aanbiddingsliederen die het beeld bepalen. Aanvankelijk zijn dat Kendrick en Doerksen, later ook Tomlin en Townend, met als vertalers Mireille Schaart, Peter van Essen, Marcel Zimmer en Elly & Rikkert Zuiderveld, die ook met eigen liederen komen. Later komen ook de liederen van Sela en Psalmen voor Nu in beeld. Inhoudelijk speelt de lofprijzing en aanbidding van God een grote rol, iets wat je in de samenkomsten terughooft. Het Liedboek ziet er heel anders uit.

Na de psalmen en een aantal andere liederen uit het Oude en Nieuwe Testament (zoals de lofzang van Maria), spelen de cirkels van 'dag', 'jaar' en '(samen)leven' een grote rol. Bij 'dag' vind je niet alleen morgen-, middag- en avondliederen, maar ook dat wat op de eerste dag van de week in de samenkomsten van de gemeente aan de orde is, met liederen rond Woord, doop en avondmaal. Bij de laatste cirkel, '(samen)leven', vind je liederen over de levensgang van een mens, met huwelijk en levenseinde, maar ook gebed en geloof, gevolgd door liederen over schepping, gerechtigheid, vrede en kerk. Het Liedboek is dus thematisch van opzet en dat is bij de Opwekkingsbundel niet het geval.

Een ander groot verschil tussen de Opwekkingsbundel en het Liedboek is het tijdperk dat bestreken wordt met de liederen. Zijn de Opwekkingsliederen vrijwel allemaal van na 1960, het Liedboek bevat tal van liederen en liedvormen uit voorbije eeuwen. Dat merk je aan de melodieën, die soms meer dan vijfhonderd jaar oud zijn. Maar ook inhoudelijk werkt dat door – ook als liederen opnieuw hertaald zijn. De thema's die spelen en de benadering van de vragen rond leven en dood, zonde en vergeving, nu en later verschillen. Vaak merk je ook aan het taalveld ('Gij') dat het liederen met een traditie zijn. De vraag is vervolgens hoe deze verschillen doorwerken in het uitzien naar 'de grote zomer'. Daarover gaat het in bijgaand artikel.

en de heilige Geest, zoals het was in het begin en nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen' (LB 190a). En ook de avondmaalswending 'totdat Hij komt' geeft een opening naar de nieuwe wereld. Daarin ligt ook de kracht van zulke korte, klassieke liturgische wendingen.

Een ander krachtig middel is de gelaagdheid die je in

veel klassieke liederen aantreft. Bij de adventsliedertjes heb je dat, die niet alleen zingen over de Heer die is gekomen, maar ook uitnodigen om uit te kijken naar de Heer die komt (LB 441). Op

eenzelfde manier kan een avondlied een doorsteekje geven naar de avond van het leven; 'Wees onze laatste reisgenoot' (LB 255, LvdK 72). En een morgenlied kan het zicht op de grote morgen openen: 'Nu dan het licht verzeen is (...) houdt u voor de dag bereid dat Hij verschijnt in heerlijkheid' (LB 214, LvdK 378).

Tegenwoordige trek Anders, maar ook boeiend, is de Opwekkingsbundel als het gaat om de grote zomer. Het gaat er minder over dan ik van tevoren verwachtte, minder ook dan in de gezangen van de oudere stromingen uit de pinksterbeweging (Maranatha-beweging, Johannes de Heer). Al wil ik daar allermindst mee suggereren dat de verwachting van een nieuwe hemel en aarde een minder grote rol speelt in het evangelisch-charismatische segment van de kerk. Zou het misschien te maken hebben met het feit dat bij de liederen van lofprijzing en aanbidding, toch de hoofdmoot van Opwekking, het accent meer valt op 'de Heer die is' dan op 'de Heer die komt'? Ongetwijfeld wordt die insteek gevoed

door het verlangen naar de ervaarbare aanwezigheid van God in het leven hier en nu. Een ander evangelisch verlangen, dat daarmee samenhangt, is de wens om het evangelie van Jezus te delen met niet-gelovigen en ook deze missionaire trek proef je in veel van de aanbiddingsliederen. Beide elementen maken dat de nadruk valt op 'de Heer is

hier en nu', meer dan op zijn komst.

Dat zie je bijvoorbeeld gebeuren in Opwekking 539, 'Kom nu is de tijd'.

In het lied vind je een citaat uit Filippenzen 2: 'Eens zal elke tong U belijden als Heer, buigt

zich elke knie voor U neer.' Dat is door Paulus sterk toekomstig gedacht, maar het krijgt in dit lied een tegenwoordige trek: 'Toch heeft U het beste aan hem beloofd, die nu in U gelooft.' Mooi op zichzelf, want wat is er beter dan de lof aan God vandaag al in te zetten, als een voorschot op dat wat komt! Aan de andere kant is het de vraag of er op die manier niet een zodanig

accent valt op de aanbidding van God in het hier en nu dat het toekomstige van de komst van de Heer op de achtergrond raakt. Neem bijvoorbeeld ook 'De Heer is hier in glorie en luister' (Opwekking

458), 'We staan hier op heil'ge grond, want de Heer is hier' (Opwekking 360) en 'U vult dit huis nu met uw tegenwoordigheid' (Opwekking 676).

De verwachtingen richting de gemeente zijn daarbij hooggespannen: 'Wij zullen heel de aarde vullen met lof (...) En Jezus komt weer terug (...) maar wij ervaren nu reeds zijn koningschap' (Opwekking 293). Wordt de Heer op deze manier niet

zo binnengehaald in het hier en nu dat Hij de gelegenheid niet meer krijgt om te komen zoals Hij wil? De komst van de Heer is me in veel Opwekkingsliederen te weinig toekomstig.

Gebukt De andere kant van de medaille zou weleens kunnen zijn dat er te weinig ruimte in het hier en nu is voor pijn en verdriet. Ik vond het niet toeval dat de noties van Jezus' vernedering en lijden uit Filippenzen 2 eigenlijk niet worden meegenomen als er uit dit gedeelte wordt geciteerd in liederen. Zo was dat al in Opwekking 539, maar ook elders blijft het bij het tekstgedeelte over de verhoging van de Heer (Opwekking 6, 199, 293, 311, 347, 416, 475, 511, 522, 669).

Tegelijk viel me op dat de liederen met een sterker accent op de toekomst meer ruimte bieden voor verdriet en pijn. Zoals het lied 'Er is een dag' (Opwekking 585), waarin gezongen wordt: 'Nooit meer tranen, nooit meer pijn.' Dat lied wordt natuurlijk zo vaak gezongen omdat mensen hier en nu gebukt gaan onder het leed.

Liederen met een sterker accent op de toekomst bieden meer ruimte voor verdriet en pijn' Mooi vind ik ook de tekst van Opwekking 716, geschreven vanuit Jesaja 35, over de vraag wanneer ons huilen wordt tot een blij gezang. Die kant is er dus ook en ik heb de indruk dat er in de

hogere nummers van Opwekking meer ruimte is voor het toekomstige van de komst van de Heer.

Boeiend, die beide bundels. Het nieuwe Liedboek, dat de grote zomer breed in beeld brengt, en daarnaast de Opwekkingsbundel, die prikkelt tot de vraag hoe zomers het soms hier en nu al kan worden. ///

Bidden voor de doden

TEKST: HANS-JAN ROOSENBRAND, PREDIKANT TE DELFT ///

Laat het eeuwig licht hun verlichten, Heer, met uw heiligen in eeuwigheid, want U bent barmhartig.

Schenk hun eeuwigdurende rust, Heer, en laat het eeuwig licht hen verlichten, want U bent barmhartig.

Zo luidt de Nederlandse vertaling van een bekend Latijns lied – Lux Aeterna, dat ‘eeuwig licht’ betekent – uit een rooms-katholieke requiemmis. *Requiem* betekent ‘rust’. Zo’n mis is een eredienst die wordt gehouden rond een overlijden.

In andere diensten en bij andere gelegenheden klinkt soms de litanie van alle heiligen. Dat is een gebed met als steeds terugkerend refrein: ‘*ora(te) pro nobis*’: bid voor ons. In dit gebed worden de (gestorven) heiligen aangeroepen met het verzoek om voorbede te doen voor de gelovigen die leven op aarde. De heiligen zijn achtereenvolgens: de engelen, de aartsvaders en de profeten, de apostelen en evangelisten, de martelaars en de kerkvaders,

de heilige maagden en de stichters van religieuze orden. De litanie begint en eindigt met gebeden die direct gericht zijn tot God: lofzang en gebeden om bijstand en vergeving.

Dubbel gevoel Ik ben denk ik niet de enige gereformeerde gelovige met een dubbel gevoel bij het luisteren naar dergelijke liederen en gebeden waarin de doden uitdrukkelijk genoemd worden. Wanneer ik luister naar een goed

uitgevoerde litanie krijg ik kippenvel en verschillende requiems vind ik prachtig! Maar ik merk ook reserves. Ik ben niet gewend om te bidden voor de doden. Veruit de meeste gebeden rond situaties van overlijden geven blijk van grote voorzichtigheid in het noemen van de naam van de overledene. Wij danken voor het leven van de overledene. Wij zijn soms opgelucht over de bevrijding van de pijn door het intreden van de dood en wij bidden met en voor de

Wij belijden: Jezus heeft de dood overwonnen. De dood is, voor wie verbonden is met Jezus, geen harde grens meer ///

nabestaanden. Een gebed om kracht en troost nu zij hun dierbare moeten loslaten.

Troost Die troost is er. Ik weet dat wie in geloof overlijdt in goede handen is. En ik verwacht samen met wie mij zijn voorgedaan een nieuwe wereld zonder verdriet, pijn of dood. De doden verdwenen niet in het niets, maar zij gingen mij voor. Paulus schrijft daarover in zijn brief aan de Tessalonicenzen bemoedigende woorden: '(...) wij, die in leven blijven tot de komst van de Heer, zullen de doden in geen geval voorgaan. Wanneer het signaal gegeven wordt, de aartsengel zijn stem verheft en de bazuin van God weerklinkt, zal de Heer zelf uit de hemel neerdalen. Dan zullen eerst de doden die Christus toebehoren opstaan, en daarna zullen wij, die nog in leven zijn, samen met hen op de wolken worden weggevoerd en gaan we in de lucht de Heer tegemoet.' Paulus gebruikt hier het beeld van de triomftocht van een veldheer die glorieus wordt binnengehaald na zijn overwinning(en). De inwoners stromen de stad uit om hun kampioen binnen te halen. Zo gaan de doden ons voor, Jezus tegemoet.

Reserves Waar komt onze reserve om te bidden voor de doden dan vandaan? Om te beginnen, wij leven hier op aarde, de overledenen zijn bij God in de hemel. Wij kunnen daar niet bij. Wij moeten hen wel loslaten nu zij zich in die andere dimensie bevinden; tot dat deel van de werkelijkheid hebben wij, de levenden op aarde, geen toegang. Het niet respecteren van de grens tussen leven en dood wordt bovendien in de Bijbel streng verboden (bijvoorbeeld in Lev. 19, Deut. 18). Ik ervaar ook een reserve bij de gedachte

dat ik met mijn gebeden nog iets zou kunnen veranderen in de situatie van overleden mensen. Ik kan het tekort uit de levens van anderen niet aanvullen met mijn verdiensten. Die gedachte is

*'Er is continuïteit
van leven, door de
dood heen'*

in strijd met de leer van de volkomen rechtvaardiging door het offer van Christus: wie in verbondenheid met de HEER sterft, mag rusten in vrede.

Eeuwig leven Maar betekent dit dat we niet kunnen bidden voor de doden? Hoe zit het dan met de verbondenheid, juist door het geloof in Jezus Christus, met alle heiligen, daarboven én hier beneden? Wij belijden: Jezus heeft de dood overwonnen. Er is continuïteit van leven, door de dood heen. De dood is, voor wie verbonden is met Jezus, geen harde grens meer. Daarom kan Paulus ook schrijven: 'Dus of we nu leven of sterven, we zijn altijd van de Heer' (Rom. 14:8).

Niemand vindt het vreemd als in een gereformeerde preek wordt gezegd dat het eeuwige leven nú begint en door de dood heen wordt voortgezet. Dat belijden wij ook in de catechismus, zondag 22, over het begin van de eeuwige vreugde die wij hier al proeven (antwoord 55). En antwoord 57 leert ons ook dat er continuïteit is in persoon tussen nu en straks. De gereformeerde leer belijdt op grond van passages uit de Bijbel dat de gestorven heiligen in afwachting zijn van het komende oordeel en de heerlijkheid daarna, terwijl zij tegelijkertijd intens betrokken zijn bij wat er op aarde gebeurt (Op. 6:11). En we verwachten elkaar weer terug te zien bij de Heer (1 Tess. 4:17).

Genade Ik vraag mij af: zou er op basis van de band met Christus geen ruimte zijn voor het vragen van voorbeden aan elkaar, zoals wij dat ook aan elkaar kunnen vragen hier op aarde? Ook dat is geen kwestie van verdienstelijkheid die in mindering komt op het werk van Christus, maar eerder andersom: een erkenning ervan. Bidden voor de doden wordt dan het onder woorden brengen van de band die je nog hebt en het uit liefde vragen om Gods zorg voor de overledenen. En andersom: de gestorven gelovigen vragen om voorbede te doen voor de gelovigen op aarde. De litanie van alle heiligen met rechtstreekse gebeden aan de drie-enige God: verlos ons, bescherm ons, vergeef ons, heilig ons. Voorbeden vragen aan elkaar is geen uitruil van (eigen) goede werken, maar een gebed dat zijn pleitgrond vindt in de verdiensten van Christus. Een gebed in Jezus' naam dus.

*'Wellicht is er dus
meer ruimte dan we
tot nu toe gewend
zijn om te bidden
met en voor elkaar'*

Wellicht is er dus meer ruimte dan we tot nu toe gewend zijn om te bidden met en voor elkaar. Wij die leven op aarde voor en met de gestorven gelovigen in de hemel. En zij met en voor ons. Samen bidden, op grond van het levensreddende werk van Jezus Christus, om de volkomen vervulling van al Gods beloften.

Zij voor ons om bijstand, bescherming en toewijding in de dienst aan God op aarde. En wij voor hen:

Laat het eeuwig licht hen verlichten,
Heer,
met uw heiligen in eeuwigheid, want U bent barmhartig.
Schenk hun eeuwigdurende rust, Heer,
en laat het eeuwig licht hen verlichten,
want U bent barmhartig. ///

De kracht van water

TEKST: ALMATINE LEENE, ONDER MEER DOCENT DOGMATIEK AAN DE GEREFORMEERDE HOGESCHOOL TE ZWOLLE ///

IN DE ARK WERDEN SLECHTS ENKELE MENSEN, ACHT IN TOTAAL, VAN DE WATERVLOED GERED,
EN DAT WATER IS EEN VOORAFBEELDING VAN HET WATER VAN DE DOOP, WAARDOOR U NU WORDT GERED.

1 Petrus 3:20b-21a

Zonder voedsel kun je het best een aantal weken redden, maar als je geen water drinkt, houd je het nog geen drie dagen vol. Water is enorm belangrijk. Als je op een boerderij woont, heb je een probleem als het lange tijd niet regent. Toch is te veel water ook niet goed, want voor je het weet overstroomt je land en is de oogst mislukt. Het gevaar van water is ook te zien in de tsunami's die de afgelopen jaren duizenden slachtoffers maakten. Maar zelfs zo'n gebeurtenis lijkt niet veel voor te stellen vergeleken met de grootste waterramp die de aarde ooit heeft getroffen: de zondvloed. Het verhaal van de zondvloed is welbekend. Ik heb laatst de film *Noah* gezien. Uiteraard is het een echte Hollywoodfilm, die in een paar opzichten flink afwijkt van het Bijbelse verhaal. Toch hielp de film mij om opnieuw na te denken over wat er zich in die tijd heeft afgespeeld. Hoe zag een corrupte en gewelddadige wereld er toen uit? En hoe hoorde Noach precies de stem van God? Maar bovenal beseft ik weer hoeveel kracht water heeft en wat een enorme ramp er toen heeft plaatsgevonden. Iedereen op

aarde, behalve acht mensen en een aantal dieren, verdronk. Het is een vreselijk verhaal, al was het gelukkig niet het einde van de wereld.

Noach luisterde naar God en bouwde de ark, waardoor hij en zijn gezin gered werden. Toch was dat slechts tijdelijk. Noach wordt weliswaar 950 jaar oud, maar de ark voorkwam niet dat er op een dag ook een einde aan zijn leven kwam.

Daarom vergelijkt Petrus de ark met de doop. De ark zorgde ervoor dat een aantal mensen werd gered, maar dat was een tijdelijke oplossing. Het water van de doop symboliseert de dood, maar ook het schoonwassen van alle zonden en een eeuwig nieuw leven. Voor Noach, voor jou, voor iedereen. Door Christus die zelf het levende water is (Joh. 4:10). Zonder Hem kun je niet leven. Door zijn kracht is de dood overwonnen en mogen wij met Hem opstaan. Luther beriep zich altijd op zijn doop als hij beproevingen onderging. Wij mogen dat ook doen. En dan hoeft je niet bang te zijn voor rampen of gebeurtenissen die je kunnen overspoelen. Want de kracht van God is sterker.

Iedereen op aarde, behalve acht mensen en een aantal dieren, verdronk

De hemel bestaat echt

TEKST: HELEEN SYTSMA-VAN LOO, NEERLANDICUS EN EINDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE² ///

Een paar maanden voordat hij vier wordt, belandt Colton Burpo in het ziekenhuis met een doorgebroken blindedarmontsteking. De artsen zijn traag en onzorgvuldig geweest met de diagnose, waardoor de behandeling veel te laat wordt ingezet en de operatie heel riskant is. Het ziet er dus slecht uit voor Colton. Tijdens de operatie zweeft hij op het randje van de dood. Of is het er net over?

Allemaal ingrediënten voor een *feelgood* familiefilm, want het loopt natuurlijk goed af met Colton. Sinds april van dit jaar draait in de Amerikaanse bioscopen *Heaven is for real*; vanaf 30 september is hij ook te zien in Nederland. Het is een verfilming van het gelijknamige boek, met daarin het waargebeurde verhaal van een jongen die tijdens een risicovolle operatie in de hemel is geweest en daar Jezus heeft ontmoet. In het Nederlands is het verschenen onder de titel *De jongen die in de hemel was*.

Stiften Na zijn operatie begint Colton tussen neus en lippen door van alles en nog wat over Jezus te vertellen. Als zijn ouders zich ernstig zorgen maken over de gezinsfinanciën na de lange ziekenhuisopname van hun kind vindt Colton dat het ziekenhuis beslist betaald moet worden, want, zegt hij: 'Jezus heeft de dokter gebruikt om mij beter te maken.' Dat kan nog passen bij de manier waarop er thuis over Jezus en over het geloof gesproken wordt. Maar als hij ruzie heeft gemaakt met een vriendje

en het weer goed moet maken van zijn vader, stemt Colton daarmee in, 'want Jezus heeft tegen me gezegd dat ik lief moet zijn.'

Pas na vier maanden beseffen zijn

ouders dat hem iets

bijzonders is overkomen.

Dan gaan ze hem subtiel

uithoren en slaan ze steil

achterover van alles wat

hij vertelt. Allerlei grote

en kleine details komen

in de maanden die volgen

naar boven. Over Jezus die

stiften heeft – stel je de

handen van een vierjarig kind voor dat met rode stiften heeft gespeeld en je

snapt dat hij de won-

den in Jezus' handen

en voeten bedoelt. Over

het zusje dat Colton

ontmoet heeft – naar

de hemel gegaan door

een vroege miskraam,

zo vroeg dat Coltons

vader en moeder niet

wisten dat het om een

meisje ging. Behalve

zijn zusje heeft hij ook zijn opa ont-

moet, die al gestorven was voordat hij

was geboren. Eindeloos kan Colton

vertellen over zijn tijd in de hemel.

Terwijl hij er naar eigen zeggen maar

drie minuten geweest is; tijd werkt

blijkbaar anders in de hemel.

Genezing *De jongen die in de hemel was*

is bijzonder. Niet in literair opzicht,

maar die pretentie heeft het ook niet.

Zelf las ik het in de week nadat ons

eigen kleinkind, nog te klein om te

weten of het een jongetje of een meisje

is, naar de hemel ging. Colton beschrijft

de hemel heel realistisch als een fantas-

tische plek waar alles draait om Jezus,

waar alles en iedereen letterlijk en

figuurlijk gaaf is. Dat is in lijn met de

Bijbel en heel troostrijk.

Veel van wat Colton

vertelt, klopt trouwens

met wat er in de Bijbel

staat. Coltons vader

Todd, die predikant is

en de auteur van het

boek, weet veel van wat

zijn zoon vertelt aan

Bijbelpassages te verbind-

den, passages die door-

gaans niet voorkomen

in kinderbijbels. Sonja, Coltons moeder,

zegt bijvoorbeeld een keer tegen hem:

'Dat is vast het enige aan de hemel wat

Tijdens de operatie

zweeft Colton op het

randje van de dood.

Of is het er net over?

*'De hemel is een
fantastische plek waar alles*

draait om Jezus, waar alles

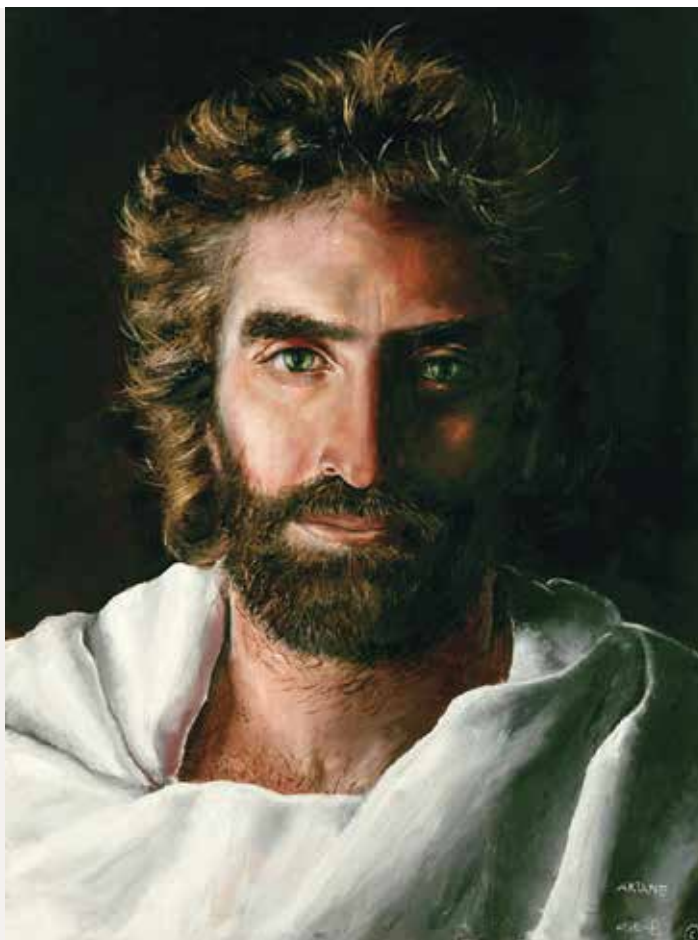
en iedereen letterlijk en

figuurlijk gaaf is'

Hoe ziet Jezus eruit?

Colton vertelt na zijn bezoek aan de hemel honderduit over Jezus; het is duidelijk dat alles daar om Hem draait. Zijn ouders maken er een soort spelletje van om bij alle afbeeldingen van Jezus die ze tegenkomen aan Colton te vragen: zag Hij er zo uit, wat klopt er, wat niet? In drie jaar tijd vinden ze geen enkele afbeelding die overeenkomt met hoe Colton zich Jezus herinnert. Tot iemand hen op het spoor zet van Akiane Kramarik, een Litouws-Amerikaans meisje uit Idaho, inmiddels 20 jaar oud. Akiane is een waar wonderkind, dat zichzelf onder andere heeft leren schilderen. Al sinds haar vierde heeft Akiane 'visioenen uit de hemel'. Als Coltons vader een CNN-reportage over haar bekijkt, komen er door Akiane geschilderde portretten van Jezus op zijn beeldscherm. Hij roept Colton erbij, laat een afbeelding van Jezus zien en vraagt, zoals hij al drie jaar regelmatig doet: 'Wat mankeert hieraan?' Zijn zevenjarige zoon draait zich naar hem om en zegt: 'Pap, dit is Hem!' 'We waren ervan overtuigd dat geen

Akiane Kramarik,
Prince of Peace.
© Akiane Kramarik,
www.akiane.com

enkele afbeelding recht kan doen aan de majestueuze persoon van de herrezen Christus,' schrijft Todd Burpo. 'Maar na drie jaar lang afbeeldingen van Jezus te hebben bekeken, zagen we nu een schilderij dat niet alleen afweek van de gebruikelijke prenten, maar ook Colton als aan de grond genageld had doen staan' (p. 183).

Zie voor meer informatie over Akiane Kramaris haar eigen website www.akiane.com. Het doet allemaal nogal commercieel aan en de prijs voor de originele schilderijen begint zo'n beetje bij 10.000 dollar, maar als je doorzoekt onder de knop 'About' kun je ook wel wat nuchtere informatie over haar levensloop vinden.

je niet bevallen is: ze hebben er geen zwaarden.' Colton reageert nogal fel: 'Er zijn wél zwaarden in de hemel!' En hij vertelt dat de engelen zwaarden dragen om Satan uit de hemel te houden. Grappig is wat er volgt: 'Zeg Colton, je hebt zeker gevraagd of je ook zo'n zwaard mocht hebben?' vraagt zijn vader hem, waarop hij antwoordt: 'Ja,

Coltons verhaal lees

ik als authentiek

maar als een bron

zonder autoriteit'

maar dat wilde Jezus niet. Hij zei dat ik te gevaarlijk zou zijn' (p. 168-169).

Todd gaat op zoek naar wat hij in de Bijbel kan vinden over Satan, engelen en de hemel en komt dan op teksten als Lucas 10:18 en Daniël 10:13. Achter in het boek staan ook de andere Bijbelteksten die Todd verbindt met wat Colton vertelt.

Bijna-doodervaring Natuurlijk rijzen er bij dit boek allerlei vragen over de details waar we vanuit de Bijbel juist niet van op de hoogte zijn. De vraag 'hoe zag Jezus eruit?', iets waar de Bijbel over zwijgt, houdt de familie Burpo lange tijd bezig (zie kadertekst). Coltons verhaal lees ik als authentiek, maar als een bron zonder autoriteit. Het boek is daar zelf ook wel genuanceerd over. Een moeder van een doodgeboren kindje wil heel graag weten of >>>

haar dochtertje in de hemel is en komt dat op een gegeven moment aan Todd en Colton vragen. Todd trapt niet in de valkuil. Hij vraagt niet aan Colton of hij dat kindje is tegengekomen, maar redeneert vanuit Gods liefde voor zijn kinderen naar het antwoord toe: u mag er zeker van zijn dat uw kindje in de hemel is (p. 184). Zolang je het boek geen voorrang geeft boven de Schrift – zolang je niet op grond van dit boek zegt: nu weet ik hoe het er in de hemel aan toegaat – kun je de bemoediging en troost die het biedt wel dankbaar aanvaarden. Moeilijker wordt het als je Coltons ervaring probeert te duiden. Zogenoemde bijna-doodervaringen komen wel meer voor. Iedereen die ze meemaakt, christen of niet, lijkt min of meer hetzelfde te zien: vaak een soort licht aan het einde van een tunnel en iemand die hen tegemoet komt. Neurologen beweren daarom dat er sprake is van niet meer dan elektrische en chemische reacties van het sterven-de brein. Christenen zijn dan ook lange tijd sceptisch geweest, en veelal terecht, want het kan niet zo zijn dat iedereen dezelfde positieve ervaring heeft. Mark Galli, theoloog en redacteur van het Amerikaanse tijdschrift *Christianity Today*, wijdde anderhalf jaar geleden een uitgebreid artikel aan wat hij noemt ‘bezoeken aan de hemel’.¹ Hij schrijft: christenen geloven toch dat er meer is dan deze aarde en hoeven de mogelijkheid dat iemand een hemelse ervaring heeft dus niet op voorhand af te wijzen. Noem het een wonder – wonderen gebeuren ook vandaag. Opvallend is wel dat juist in deze tijd er veel belangstelling is voor het verschijn-

sel. Galli verklaart dat als volgt: in de seculiere samenleving, die de materiële werkelijkheid als de enige beschouwt, zoekt het in alle mensen aanwezige verlangen naar het spirituele een uitweg. Maak van de belangstelling voor het spirituele, in wat voor vorm dan ook, gebruik door mensen in aanraking te brengen met het evangelie.

Het slaat nergens op om op grond van bijna-doodervaringen te concluderen dat er inderdaad een hemel is'

Paradijs Het is wel bijzonder dat Paulus ook zoiets als een hemels visioen of wellicht een bijna-doodervaring beschrijft in 2 Korintiërs 12:2-4: 'Ik ken een volgeling van Christus die veertien jaar geleden tot in de derde hemel werd weg-

gevoerd – in zijn lichaam of buiten zijn lichaam, dat weet ik niet, dat weet God alleen. Maar ik weet dat deze man – in zijn lichaam of zonder zijn lichaam, dat weet ik niet, dat weet God alleen – werd weggevoerd tot in het paradijs en dat hij daar woorden hoorde die door geen mens mogen worden uitgesproken.'

Maar het slaat nergens op om op grond van bijna-doodervaringen of bezoeken aan de hemel te concluderen dat er dus inderdaad een hemel is. Uit reviews van de film op christelijke blogs lijkt het erop dat de filmmakers dat juist wel als rode draad hebben gekozen: een twijfelende dominee Todd, die door wat zijn zoon vertelt overtuigd raakt van het bestaan van de hemel.

Om zeker te weten dat de hemel bestaat, hoeven we niet onze toevlucht te nemen tot boeken als *De jongen die in de*

hemel was; het is dan ook een goede keus van de Nederlandse uitgever om de Amerikaanse titel overboord te zetten. Wel vreemd is dan weer de aanbeveling op de cover, ontleend aan *The New York Times*: 'Dit boek stelt elke cynicus buiten gevecht.'

Jezus getuigde van de hemel en zijn opstanding uit de dood en zijn hemelvaart onderstrepen dat getuigenis: de dood heeft niet het laatste woord. Tegen een van de misdadigers die met Hem gekruisigd werden, zei Hij: 'Ik verzeker je: nog vandaag zul je met Mij in het paradijs zijn' (Lucas 23:43). Dat geldt voor iedereen die zich vroeg of laat in zijn leven aan Hem vastklampt. De hemel bestaat namelijk echt. ///

N.a.v. Todd Burpo en Lynn Vincent, *De jongen die in de hemel was*. Barneveld (Vuurbaak), 2013. Oorspronkelijke titel: *Heaven is for real*.

1 Zie Mark Galli, 'Incredible Journeys: What to Make of Visits to Heaven.' In: *Christianity Today*, 21 december 2012. <http://www.christianitytoday.com/ct/2012/december/incredible-journeys.html>

Samen zingen in de hemel - 3

Welk lied dat je nu al kent zou je graag in de hemel willen zingen? Hieronder de laatste bijdragen van de redactie.

Tip: vraag het elkaar ook eens op het kerkplein, tijdens een wijkavond of een kringbijeenkomst.

Bachcantates

ROB VAN HOUWELINGEN ///

Persoonlijk hoop ik dat in de nieuwe wereld een centrale rol is weggelegd voor Johann Sebastian Bach, bijvoorbeeld door middel van een continue uitvoering van al zijn kerkelijke cantates. Uiteraard op een authentieke manier. Of Bach, de grote Bach, dan zelf ook de maat mag slaan, zoals Willem Barnard dichtte in het lied 'Jeruzalem, mijn vaderstad', maakt mij eerlijk gezegd weinig uit. Als zijn kerkmuziek daar maar tot klinken wordt gebracht. Doorgaans luister ik 's zondags naar een of meer Bachcantates op cd. Liefst uitgevoerd onder leiding van Herreweghe of Suzuki, maar ook de Kruidvatserie is de moeite waard. Toen onze kinderen nog thuis woonden, werd op die gewoonte soms gemopperd. Maar eens gingen mijn vrouw en ik samen een weekend weg; de kinderen zouden voor zichzelf zorgen. Bij onze terugkomst op maandag bleek er nog een verwaald cd'tje in de speler te zitten. Jawel: met cantates van Bach. 'Dat hoorde bij de zondag,' aldus de laconieke verklaring van de kinderen. En inderdaad: het hoort voor mij typisch bij de zondag om in alle rust Bachcantates te kunnen beluisteren. Een voorproefje van de eeuwige rust?

Halleluja halleluja

BRAM BEUTE ///

Er zijn van die liederen met eindeloos veel herhalingen. Ik vind dat vaak prachtig. Ze creëren een moment van rust, waarin we ons in aanbidding op God kunnen richten, zonder dat we daar steeds weer nieuwe woorden, beelden of melodieën voor hoeven te gebruiken.

Denk aan Opwekking 354, 'Glorie aan God'. Het lied bezingt met veel woorden de overwinning van Jezus Christus op de machten van het kwaad. Maar het refrein is eenvoudig en zo een rustpunt: 'Glorie aan God' (4x). Of wat te denken van Opwekking 553 - 'Laat het feest zijn in de huizen'. Het is feestelijk, verwach-

tingsvol en je kunt er nauwelijks bij stil blijven zitten. Maar er is rust in de regel 'halleluja halleluja halleluja halleluja' die ook nog eens vier keer herhaald moet worden.

Gek genoeg geven die herhalingen in de kerk vaak weinig rust. Ik zie mensen onrustig worden bij de derde herhaling. Sommigen kijken gefrustreerd en stoppen met zingen. Hebben we dan altijd haast? Er komt een tijd dat we alle tijd voor herhaling hebben, net als de vier dieren uit Openbaring (Op. 4:8). Ik proef in de eindeloze herhalingen nu al iets van die eeuwigheid waarin al onze tijd gericht is op de aanbidding van God.

©freeimages.org

>>> Meer liederen voor de hemel op pag. 439 en pag. 446, 447

‘Eens komt de grote zomer’ – en het begin ervan is al zichtbaar

Nu de zomer is aangebroken genieten velen in alle rust en met volle teugen van Gods prachtige wereld, thuis of ver weg. Juist in de zomer, als alles op een lager pitje staat, kunnen we het verlangen naar Gods nieuwe wereld aanwakkeren; dat is wat ons met dit extra dikke zomernummer voor ogen staat. We zijn benieuwd of u er iets van herkent in uw eigen leven. Reageer op de stelling of op de inhoud van dit nummer via een van de adressen uit het colofon.

Het eerstvolgende nummer van *De Reformatie* verschijnt niet over twee maar over vier weken (D.V. op 8 augustus) en heeft als thema: ‘De ouderling in deze tijd’, over vragen als: wat is het Bijbelse profiel, hoe ziet de praktijk eruit, hoe ervaart hij zijn werk en hoe zal het ambt zich ontwikkelen? Het nummer daarna (opnieuw na vier weken, op 5 september) zal gewijd zijn aan vragen rond het levenseinde.

Ga voor proefnummers en abonnementen naar www.dereformatie.nl.

Aangenomen:

Naar Spakenburg-Zuid: kandidaat L.R.J. Kramer te Amersfoort, die bedankte voor de overige op hem uitgebrachte beroepen.

Naar Blije-Holwerd: kandidaat M.K. Boersema te Zwolle.

Beroepen:

te Delfzijl: kandidaat P. Drost te Veendam; **te Hoogeveen:** kandidaat L.E. de Jong te Kampen; **te Mussel:** kandidaat M. Biewenga te Zwolle.

Beroepbaar:

kandidaat P. Drost te Veendam,
e-mail pdrost83@gmail.com,
tel. 0598-630206, mobiel 06-23052991.

ADVERTENTIE

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat daar bij hoort, zoals ruimtes voor kinderopvang, doopvonten, kanselbijbels en orgels. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700